

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΠΙΘΙΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑ'

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 52.

Σάββατον 2/14 Δεκεμβρίου 1878.

Τιμὴ 3 χαρτόγρασα.

Κωνσταντινούπολις, 1/13 Δεκεμβρίου.

ΔΗΛΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Μετὰ τοῦ παρόντος ἀριθμοῦ λήγει τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ. Ἐνεκα μέτρων λαμβανομένων πρὸς ἀνοργάνωσιν αὐτῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἡ ἔκδοσις ἀναστέλλεται μέχρι τοῦ νέου ἔτους, ὅτε σὺν τῷ πρῶτῳ ἀριθμῷ τοῦ δευτέρου ἔτους ἐκδοθήσεται καὶ τὸ πρόγραμμα αὐτῆς.

Ἐν Κωνσ/πόλει, τῇ 1/13 δεκεμβρίου 1878.

Ἡ Διευθύνσις.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Κατερχόμενοι εἰς Ἑλλάδα τῷ 1868, πολλὰς καὶ κακὰς ὑπονοίας εἶχον περὶ τῆς χώρας ἐκείνης. Ἡμεῖς ἔχομεν μάθει μόνον τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὰ δὲ κατὰ τὴν νέαν ἐγινώσκον μόνον ἐκ τῆς Συγχρόνου Ἑλλάδος (*). Ὑπελαμβάνομεν ὅτι ἤθελομεν εὑρεῖ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν τουρκικὸν τι κωμῶδιον, βλαβῶς πεποιθότες ὅτι πᾶς ἀγαθὸς Ἕλλην ἀπὸ τῆς διήρχετο τὴν κυριακὴν, θηρεύων ἐπὶ τῶν ὄρεων τοὺς περιηγητάς. Καθ' ἡμᾶς δηλαδὴ ἡ ληστεία ἦν ἡ μόνη πράγματι προσδοφῆρος τῆς Ἑλλάδος τέχνη.

Ἀλλὰ μόλις παρῆλθόν τινες ἡμέραι ἐξ ὅτου ἐν Ἀθήναις διετρίβον, καὶ αἱ μὲν ἰδέαι, ἡμῶν μετεβλήθησαν, αἱ δὲ προκαταλήψεις ὀλοτελῶς ἐξέλιπον. Εἶχομεν ἰδεῖ μικρὰν, κομψὴν καὶ εὐμορφαν πρωτεύουσαν, ἀσχολουμένην πῶς ἢ ἀποπερατώσῃ τὸν κλιματισμὸν αὐτῆς. Εἶχομεν ἰδεῖ πανταχοῦ τὴν κίνησιν, τὴν ἐνέργειαν, τὴν τάξιν, τὴν νοημοσύνην, τὴν προθυμίαν. Εἶχομεν εὑρεῖ ἀνθρώπους εὐπροσηγῆρους, προσηνεῖς, φιλοξένους, πεπαιδευμένους, εὐφρεῖς.

Ἐβλέπομεν τοὺς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐργαζομένους ἐν τοῖς ναυπηγείοις καὶ ταῖς ἀνεγειρομέναις οἰκίαις, τοὺς καύτας εἰσιθιβάζοντας καὶ ἀποθιβάζοντας τὰ ἐμπορεύματα ἐπὶ τῆς προκυμαίας τοῦ Πειραιῶς, τοὺς εὐκινήτους καὶ βωμάλεους καὶ ἀρηιφίλους στρατιώτας, γυμναζομένους ἐπὶ τῶν πλατειῶν. Ἐβλεγεν ἡμᾶς ἡ φιλοξενία ἐκείνη, τὴν μὲν εἰλικρινεῖαν ὅλως ἀνατολικὴν ἔχουσα, τὴν δὲ συμπεριφορὰν εὐρωπαϊκὴν, διὸ καὶ νομίζεις, ὕψ' Ἑλλήνων φιλοξενούμενος, ὅτι συγχρόνως εὐρίσκειαι καὶ ἐν συριακῇ σκηνῇ καὶ ἐν λονδονεῖῳ τινὶ αἰθούσῃ. Χαρὰ καὶ ἐκπληξίς κατέβην ἡμᾶς βλέποντας τὸ ἀπέριττον καὶ τὴν ἀφέλειαν τῶν δημοκρατικῶν ἐκείνων ἡθῶν καὶ τὴν ἀπόλυτον παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἰσότητά.

Δὲν ὑπάρχουσι τιμητικαὶ προσηγορίαι· οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε τὰ δημόσια ἀξιώματα συνεφέλονται ἔπαρσιν καὶ τύπον παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις. Οἱ ὑπουργοί, καὶ ἐν τοῖς γραφείοις αὐτῶν εἶναι εὐπροσιτώτεροι καὶ ἐρατμιώτεροι τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὑπαλληλίσκων, καὶ ἀφοῦ ἐξέλωσιν αὐτῶν λησμονοῦσι τὴν πολιτικὴν αὐτῶν θέσιν, ἴσους τοῖς κοινοτάτοις τῶν πολιτῶν ἑαυτοὺς νομίζοντες.

Τέλος κατενύγημεν ἐπὶ τῇ ἀκραιφνεῖ πρὸς τὴν Γαλλίαν εὐγνωμοσύνῃ τῆς Ἑλλάδος, ἀναμνησκαμένης ὅτι ἡ εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατεία ἡμῶν πολλῶν πλείονα ἐπεσπάσατο τῇ ἀνεξαρτησίᾳ αὐτῆς ἀγαθὰ, ἢ ἡ κατὰ θεῖαν βούλησιν παρὰ τοὺς Ναυαρίνου ναυμαχία. Ἠγαπῶμεν ἤδη τὸν νοήμονα, θαρβάλειον, φιλόπατριν, νηφάλιον, εὐσεβῆ, μάλιστα δὲ πάντων τὸν γοητευτικώτατον τοῦτον λαόν, ἐπιμελῶς διὰ ζωηροτάτης συγκαλύπτουσα προσηνεῖας τὴν ἀκαμπτον σχεδὸν αὐστηρότητα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

Μακρὰ ἐν Ἀθήναις διατριβή, ἐκδρομαὶ εἰς Πελοπόννησον, βαθεῖα μελέτη καὶ ἀνθρώπων καὶ θεσμῶν καὶ προόδου γενομένης ἐν χαλεπωτάτοις καιροῖς, σφόδρα περιορισμένη γῆ, καταθλιπτικώτατον χρέος

*) Τοῦ διαβοήτου συγγραμμάτος τοῦ About. Σ.Μ.

βαρὺς προϋπολογισμὸς, ἐγκαταλειμμένον καὶ χειρωμένον ἔδαφος, ἀποζημιώσεις διὰ τὴν παραχώρησιν τῶν Ἰονίων νήσων, ἔλλειψις βραχιόνων καὶ πληθώρα κεφαλῶν, ταῦτα πάντα κατέδειξαν ἡμῖν ὅτι ἡ πρώτη περὶ Ἑλλάδος ἐντύπωσις ἡμῶν ἦν ἡ ἀγαθὴ ἐντύπωσις. Καὶ ἐν Θίβαις δὲ, καὶ ἐν Κορίνθῳ, τὴν αὐτὴν ἐπανεύρωμε τὴν αὐτὴν προθυμίαν, τὴν αὐτὴν φιλοξενίαν.

Εἶδομεν νοήμονας καὶ εὐπαιδευτοὺς δημοσίους λειτουργοὺς, ἀξιωματικοὺς πεπαιδευμένους, λαὸν ἐργατικώτατον. Ἐκ δὲ τῶν ληστῶν, τοῦ μόνου τούτου τῶν περιγηγῆτων φοβήτρον, δὲν ἠθελομεν ἰδεῖ οὐδὲ ἓνα, ἂν μὴ ἐπεσκεπτόμεθα τὰς τοῦ ναυπλιακοῦ φρουρίου φυλακὰς, αἵτινες, ὁμολογητέον, πλήρες περιεχόν συντάγμα ληστῶν. Ἔσχομεν τὴν τιμὴν νὰ παρουσιασθῶμεν πρὸς τινὰς τούτων τῶν πρώην ἐν βουρῶν βασιλέων, οἵτινες μετ' ἀνατολικῆς δυνάμεως ἀπαθείας ἀνέμενον τὴν ἰλαστήριον στιγμήν, καπνίζοντες ὀγκώδη σιγαρέττα, καίτοι, ἀπὸ τοῦ ἐπελθόντος ἔτους, ὁ κατ' αὐτῶν στρατιωτικὸς νόμος δὲν παρεῖχεν αὐτοῖς εὐκαιρίαν νὰ καπνίζωσι σιγάρα μετὰ τὴν σύλληψιν αὐτῶν. Ἄλλ' ἡμεῖς λέγομεν περὶ τοῦ παρελθόντος. Σήμερον οἱ πάντες πιστεύουσιν ὅτι ἐξέλιπεν ἡ ληστεία (*). Ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ ὀλοτελῶς ἐξέλιπεν, οὐδὲν πταίει ἡ Ἑλλάς. Ἐμέμφαντό ποτε τῆς μεγάλης Γαλλίας τοῦ III' αἰῶνος, διὰ τοὺς ἀθλοὺς τοῦ Μανδρινίου καὶ Καρτουάγου; Ἡ μήπως ἡ ἐν Λονδίῳ ὑπαρξίς τῶν pickpockets ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι κακὴ ἡ μητροπολιτικὴ ἀστυνομία; Ἡ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Σπάρτην καὶ ἡ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Θήβας ἀγούσα ὁδὸς, εἶναι βεβαίως ἀκινδυνώτερα τῆς ἀπὸ Νεαπόλεως εἰς Πόστον. Ἀλλὰ μήπως διὰ τοῦτο οἱ Ἴταλοι δὲν εἶναι μέγα ἔθνος;

(*) Ἡ φοβερὰ ἐν Ἰερωπῶ τραγωδία τοῦ 1870 συνέβη ἕνεκα τῆς ἀτόπου τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ἰταλῶν ἀπαιτήσεως τοῦ ἐξαποστεῖλαι κατὰ τῶν ληστῶν στρατιωτικὸν τι σῶμα. Ἐπειδὴ οἱ λησταὶ ἐκράτουν τοὺς ἡμέρους ἐκείνους, δὲν ἔπρεπε νὰ σταλῶσι κατ' αὐτῶν στρατιῶται, ἀλλὰ, καθὰ προὔτεινεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, διὰ λύτρων ν' ἀποσπάσωσι τοὺς αἰχμαλώτους ἀπὸ τῶν ληστῶν. Ἐν τέλει ὅμως αὐτοὶ μὲν ἀπυγχονίσθησαν, ἡ δὲ τραγωδία ἐκείνη εἴηκε τέρας εἰς τὴν ληστείαν. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ ἐξαλόθρευσις αὐτῆ τῶν ληστῶν ἐπῆλθεν οὐχὶ ἐκ τῶν αὐστηρῶν ποινῶν, αἵτινες ἀπὸ τότε διατάχθησαν κατὰ τῶν ληστῶν, οὐδὲ ἐκ τῆς ἐβρωμένης αὐτῶν καταδιώξεως, ἀλλ' ἐκ τῶν μέτρων ἅτινα ἐπὶ τέλους ἡ Ἑλλάς συνωμολόγησε μετὰ τῶν Τούρκων, ὡς πρὸς τὰ καταφύγια τὰ ὅποια πάντοτε ἦσαν βέβαιοι οἱ λησταὶ ὅτι εὕρισκον ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἔδαφους.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲν φρονούμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι ἀνακτηθεὶς παράδεισος, οὐδ' ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἐντελέστατος λαὸς, ὡς ὑπολαμβάνουσιν οἱ ἐν Ἀθήναις ζῶντες. Πάντες οὗτοι παραδέχονται ὅτι διαρκεῖ ἔτι τὸ παρελθὸν καὶ ὅτι οἱ νέοι Ἕλληνες ἔχουσι τὰ γνωρίσματα τῶν τῷ Δημοσθένει συγχρόνων. Πλεῖστοι τῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων σπουδαίων μορφῶν εἶναι ἀληθεύσταται. Καὶ ὄντως εἶναι ἀξιοδάκρυτος ἡ περὶ τὰ πολιτικὰ μανία καὶ ἡ πυρετώδης ἐκείνη τῆς διανοίας ἐνέργεια, ἡ οὐκ ὀλίγον ἀναχαιτίζουσα τὴν τῶν βραχιόνων, μεθόλωσις ἐπιδιδοῦσα εἰς τὰ τῆς γεωργίας καὶ βιομηχανίας.

Ἄλλ' ἔστωσαν ταῦτα οὕτω· διατί ὅμως νὰ βλέπωμεν μόνον τὰ κακὰ ἀτάκτου τινὸς διανοίας καὶ νὰ μὴ προσέχωμεν εἰς ὅσα καλὰ ἔχει; Διατί νὰ μεμφώμεθα τῶν Ἑλλήνων δι' ὅσας δὲν ἔχουσι κακίας; Διατί νὰ ὑπέχη ἡ Ἑλλάς εὐθύνας, ἕνεκα καταστάσεως ἐπελθούσης ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων φοβῆς; Ἡ Εὐρώπῃ εἰθαύμαζε τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοῦ 1821—1829. Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀκόμη ὀρεῖται νὰ τιμᾷ καὶ νὰ συμπαθῇ πρὸς αὐτούς.

Οἱ βαθεῖς ἐκεῖνοι πολιτικοί, οἵτινες δὲν ἔχουσι, φαίνεται, αἰσθηματικὴν πολιτικὴν, ἀποκαλοῦσι μωροὺς καὶ ἀντάρτας τὰ παλληκάρια τοῦ 1821, διότι, μὴ ὑποκύψαντα εἰλικρινῶς τοῖς Τούρκοις, ἐξήγειραν τὴν ἐπανάστασιν. Κατὰ τοὺς πολιτικούς τούτους, τὰ παλληκάρια, διὰ τῆς νοημοσύνης καὶ δεξιότητος αὐτῶν, ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον κατάσχει πάντα τῆς αὐτοκρατορίας τὰ ἀξιώματα, ἤθελον γίνεαι παντοδύναμα, ἤθελον τὰ πάντα μεταβροθίσει· οὕτω δὲ βαβυλωνίαν ἤθελον ἀνορθωθῆ τὸ ἑλληνικὸν κράτος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας.

Ἀλλὰ διατί δὲν λέγουσι συγχρόνως καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἵνα κάλλιον τοῦ ποθουμένου τύχωσιν, ὤρειλον ἐπίσης ν' ἀρνηθῶσι τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν καὶ νὰ ἐνστερνισθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν; Προδοσίαν καὶ ἀρνησιθρησκείαν συμφωνοῦσιν ἄριστα.

Τὸ δὲ ὀνειδίξειν τοῖς Ἕλλησιν ὅτι, χάρις τοῖς ξένοις, ὑπάρχουσιν ὡς ἔθνος, εἶναι ὕβρις ἀντικρὺς εἰς τὴν ἱστορίαν. Οἱ Ἕλληνες ἀδρῶς ἐξηγόρασαν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποτελεῖν ἔθνος, βαπτισθέντες ἐν τῷ ἑαυτῶν αἵματι. Τίς ἀγνοεῖ τὴν ἥρωικὴν τῶν Σουλιωτισσῶν αὐτοκτονίαν; Αἱ ἥρωίδες ἐκεῖναι κατὰ τινὰ τελευταίαν μάχην εἶχον καταφύγει εἰς τὴν κορυφὴν ἀποκρήμνου βουνοῦ. Ἀποφεύγουσαι τὴν ὕβριν καὶ τὴν βίαν τῶν νικηφόρων Τούρκων, ἔλαβον ἀλλήλων τὰς χεῖρας καὶ ἤρξαντο ἐν ἄσμασιν ὀρούμεναι τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν χορὸν, τὸν κοινῇ συρτὸν

καλούμενον. Ἡ ἡγουμένη τοῦ κύκλου ἐκείνου Σουλιωτις ἤγγιξε κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου καὶ, ἀρικομένη εἰς τὴν ἄκρην τοῦ κρημοῦ, ἔπεσεν αὐθόρμητος. Πᾶσαι αἱ λοιπαί, μὴ ἀρεῖσαι ἀλλήλων τὰς χεῖρας καὶ μὴ παυσάμεναι τῆς μολπῆς, ἔπεσαν ἐπάλληλοι ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἄκρας εἰς τὸν βυθὸν τοῦ βαράθρου. Αὕτη ἡ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν εἰκὼν τῆς Ἑλλάδος, ὁ μέγας δηλονότι ἐκείνος καὶ φοβερός ὄρχηθμός, ὁ ὠραῖος μὲν ὡς χριστιανικὸν μαρτύριον, ἐκφραστὴς δὲ ὡς ἀρχαία θυσία. Οἱ Ἕλληνες προσέφερον τῇ πατρίδι ὀλοκαύτωμα τὴν ζωὴν σχηματίζοντες δὲ ἥρωικὸν κύκλον, περὶ δὲ ἐσύριζον αἱ σφαῖραι, ἐπιπτον ἐπάλληλοι, ἄσποντες τοῦ Ἔγγα τοὺς ὕμνους.

Κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἐκάστησαν, ἰθνατωθήσαν, ἐδουλώθησαν, ἐλιμοκτονήθησαν πλείονες τῶν διακοσίων πενήτηντο χιλιάδων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων, ἐν ἥρειπωμέναις κώμαις, ἐν πυρπολούμενοις ὄρυμνοις καὶ ἀγροῖς δεδηλωμένοις. Ἡ ἄμα τῷ ἀγῶνι ἀρχομένη, ἐνενήκοντα πέντε χιλιάδας κατοίκους ἔχουσα Χίος, εἶχε μόνον πεντεκαίδεκα τῷ 1829. Οἱ τριακοντακισχίλιοι κάτοικοι τῶν Φαρῶν, κατήνησαν μόνον πεντακισχίλιοι, καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲ καὶ ἡ Ἰθάκη ἀπώλεταν τὸν ἡμισὺν πληθυσμόν. Οὗτος τοίνυν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, ὁ ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας μηδεμίαν ἐλπίδα ἀποβαλὼν, ὁ διηνεκῶς ἐξανιστάμενος κατὰ τοῦ ἀλλοφύλου δεσπότη, ὁ μετ' ἐνεναετῆ πεισματώδη ἀγῶνα δυνήθεις ν' ἀνακτήσῃται τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, ἡς πάντοτε εἶναι ἔτοιμος νὰ ὑπερμαχήσῃ καὶ ἂν ἀκόμη μείνῃ εἰς καὶ μόνος Ἕλληνας ἐπὶ τῆς ἐσχάτης ἑλληνικῆς ἀκρωρείας, οὗτος, λέγω, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν εἶναι πρὸς ἡττηθέντας, πρὸς Γάλλους, φέρ' εἰπεῖν, κράτιστον περὶ τοῦ μέλλοντος παράδειγμα καὶ παραμυθία ἐν τῷ παρόντι;

HENRY-HOUSSAYE.

Ἡ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΘΟΥΣ ΕΝ Τῇ ΠΛΑΣΤΙΚῇ ΤΕΧΝῇ.

Ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ὑπέστη τροπὴν τινα καὶ μεταβολὴν καὶ ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐνῶ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐποχῇ ἐμορφώθησαν αἱ πλήρεις ὕψους καὶ αὐστηρότητος μορφαὶ τῶν θεῶν, συλλαμβανόμεναι καὶ περιστάμεναι κατὰ τὴν θέαν αὐτῶν πλευρὰν, ἀπὸ τοῦδε ἐξέχει μᾶλλον ἡ ἀνθρωπίνῃ πλευρᾷ, ἡ ἀτομικῇ, ἡ κίνησις τοῦ θυμοῦ (*). Τῆς ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τέχνης ἀντιπροσω-

*) Ἰδε Overbeck, *Geschichte der griechisch-christlichen Plastik*, II. 3.

ποι εἶναι ὁ Σκόπας καὶ ὁ Πραξιτέλης. Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἀνίκει ὁ καθήμενος Ἄρης, ὅστις ἀποθέμενος τὸ ὄπλον, κρατεῖ διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰ γόνατα, ἀτενίζων πρὸς τὸν Ἔρωτα. Ἀλλ' ἀνωτέρω τῆς εἰκόνας ταύτης τοῦ Ἐρωτος, τὴν ὅποιαν κατανοοῦμεν ἴσως μᾶλλον ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν γονάτων τοῦ καθήμενου παίζοντος Ἐρωτος ἢ ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου, ἴσταται ἡ εἰκὼν τοῦ πάθους ἐν τῇ Νιόβῃ. Ἐὰν εἶναι ἔργον τοῦ Σκόπα ἢ τοῦ Πραξιτέλους, ἤδη ὁ Πλάτων δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀποφασίσῃ καὶ ἡμεῖς δὲ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξελέθωμεν τῆς ἀμφιβολίας. Ἐξάπαντος ὅμως ἀνίκει εἰς τὰ μέγιστα ἔργα τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἴσως οὐδὲν ἕτερον ἄγαλμα ἐκφράζει τοσοῦτο τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα, ὅσον τοῦτο. Βεβαίως κατέχομεν τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα, ὅσον τοῦτο. Βεβαίως κατέχομεν σήμερον μόνον ἀντίτυπὸν τι τοῦ πρωτοτύπου καὶ τοῦτο οὐχὶ κατὰ πάντα τέλειον· ἀρκεῖ ὅμως ὀπωσδήποτε νὰ ἐκδιᾷσῃ τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν πρὸς τὸν ἀριστοτέχνην τοῦ ἔργου τούτου.

Ἡ Νιόβη, θυγάτηρ τοῦ Ταντάλου, σύζυγος τοῦ Ἀμφιῶνος, βασιλέως τῶν Θηβῶν, ὑπερήφανος διότι ἦτο μήτηρ ἐπτὰ υἱῶν καὶ ἐπτὰ θυγατέρων, ἐκάυχθη κατὰ τῆς βασιλείας Λητοῦς, τεκούσας μόνον δύο τέκνα, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀρτέμιδον. Διὰ τοῦτο ἡ ὕβρις αὐτῆς ἐτιμώρησεν αὐτὴν διὰ φρικώδους τιμωρίας. Τὰ τέκνα τῆς Νιόβης ἀπέθανον ἅπαντα ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προσβληθέντα ὑπὸ τῶν ὀλεθρῶν βελῶν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, τὸ δὲ ἐπὶ τῇ φοβερᾷ δυστυχίᾳ ἄλλος καὶ πάθος ἀπελίθωσεν αὐτὴν. Οὕτω διηγεῖται τὸ γεγονός ὁ ἑλληνικὸς μῦθος. Ἦδη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ὀμήρου (**) εὐδαικνυοὺς τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σατύλου πλησίον τῆς Μαγνησίας. Ἐπὶ ὕψους διακοσίων ποδῶν ἐν τινὶ βράχῳ ἦν γεγλυμμένη εἰκὼν, ἥτις ἐν ἀνεπιεργάστῳ μορφῇ μακρόθεν παρατηρούμενη, παρίστη γυναῖκα καθήμενη καὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐπὶ τῶν γονάτων κρατούσαν· ἐπ' αὐτῆς κατέβρεσε τὸ ἐκ τοῦ βράχου ὕδωρ, περιστῶν τὰ δάκρυα αὐτῆς.

Καίτοι ἡ σκηνὴ αὕτη εἶναι τραγικωτάτη, σπανίως ὅμως ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον τῆς πλαστικῆς τέχνης (**). Ἐπὶ ὀλίγων μόνον ἀναγλύφων εἰσώθη ἡμῖν αὕτη. Ἐν εἰς αὐτῶν εἶναι ἰδίως συγκινητικόν. Αἱ θυγατέρες τῆς Νιόβης συγκαταπίπτουσι θνήσκουσαι, ὡς ἄνθη ὑπὸ τῆς δεσπότης θερίζομενα, ἐνῶ ἐπὶ τῶν προσώπων τῶν ἐπιζώντων ἐπικαθῆται ὁ τρόμος. Ἀνωτέρα πασῶν εἶναι ἡ Νιόβη, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ διατηρούμενη.

*) Δ. Ω, 613. Παισαν. I, 24, 5.

**) Ἰδε Winckelmann *Denkmäler der alten Kunst* II, 41.

Ἐνταῦθα ὁ θεατὴς εἶναι μάρτυς τῆς κατατροφῆς αὐτῆς. Ἐκ τοῦ ὕψους κατέρχονται ἀοράτως τὰ θανατηφόρα βέλη. Ἐκεῖ, ὅπου κατοικοῦσιν οἱ θεοὶ, στρέφονται τὰ βλέμματα, πρὸ πάντων τὰ τῆς μητρὸς ἐν τῷ μέσῳ ἱσταμένης, ἥτις τὸ νεώτατον αὐτῆς τέκνον ζητεῖ νὰ περικρύψῃ ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς, ὅπου ἐν τῷ τρώμῳ κατέφυγεν, ἐνῶ ἑκατέρωθεν οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς καταπίπτουσιν ἢ μάτην ζητοῦσι νὰ σωθῶσιν. Ἐκ τῆς ζωῆς ἅπαντες μετατίθενται παραχρῆμα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ θανάτου· ἡ μετὰ τὰς εἶναι αἰφνιδια, πανταχοῦ ἐπιθανάτιος ἀγῶν, πανταχοῦ τρώμος μετριάζομενός πως ὑπὸ τῆς καλλονῆς τῶν νεανικῶν μορφῶν καὶ τῆς ἐκφράσεως τῆς ὑπερφανείας, ἥτις τὸ βασιλικὸν τοῦτο γένος καὶ ἐνταῦθα δὲν ἐγκαταλείπει, ὅπου κεῖται πτώμα ἀθηνῆς. Ἀλλὰ τὸ ὅλον ἐνδιαφέρον τοῦ παρατηρητοῦ κινεῖται ὑπὸ τῆς μορφῆς καὶ τῆς ὄψεως τῆς μητρὸς. Συσφίγγει ἔτι ἐν τῶν κόλποις τὸ νεώτατον αὐτῆς τέκνον, ἀλλὰ διακρίνει τις εὐκόλως ὅτι αὕτη γινώσκει καὶ αἰσθάνεται ὅτι μετ' ὀλίγον ἔσται μόνη. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς, εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὰ ἄνω, ὅθεν κατέρχονται τὰ δλεθρὰ βέλη· ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς δὲν ἐκφράζουσι παράκλησιν οὐδὲ προσχώρησιν. Λεπτόν τι ἄλλο ἀναπηδᾷ περὶ αὐτοὺς, ἀλλ' ἡ ὑπερφανεία δὲν ὑπεχώρησεν ἔτι. περὶ τὸ στόμα αὐτῆς ζωγραφεῖται σημεῖόν τι ἀθυμίας καὶ τὸ παράπονον τὸ ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς ἀναπαυόμενον εἶναι ὡσεὶ μέμφεις τις καὶ ἔλεγχος τῶν θεῶν. Δὲν ἀνίσταται, καὶ τοῦτο διότι δὲν δύναται· κλίνει τὸν αὐχένα, καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἠναγκασμένη· κεῖται ὑπὸ τὸ κράτος ὑψηλοτέρων δυνάμεων, ἐσωτερικῶς ὅμως δὲν ὑποχωρεῖ. Ἐν αὐτῇ ζωγραφεῖται ἡ συμπαθητικωτάτη ἔκφρασις τοῦ ἄλλοι, ἀλλ' ἄλλοι σκληροῦ, τραχέος, ἄλλοι οὐχὶ καρδίας ἠττωμένης, ἀλλὰ διεξβρωγίας, ἄλλοι, εἰς τὸ ὅποιον οὐδὲν ἐναπολείπεται τῆς ἰδίας κακοδαμίας. Ἐκ τοῦ ἄλλοι αὐτῆς ἐλλείπει ἡ ἐξίλαστικὴ ἀγάπη. Τὸ ἄλλοι ἀποσκληρύνει καὶ ἀπολιθοῖ τὴν καρδίαν αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν μαλάσσει αὐτήν. Εἶναι ἄλλοι τῆς ψυχῆς ἀρνήσεως, ἄλλοι τῆς τιμωρίας τοῦ δικαστηρίου καὶ οὐχὶ τῆς θυσίας.

Ἀληθῶς ἐπὶ τῆς εἰκόνας ταύτης ἐκχεῖται τὸ γόητρον τῆς ὑψίστης καλλονῆς, συγκινεῖ δὲ λίαν ὁ σύνθεσιμος τῆς ἐκφράσεως τοῦ ὑψίστου τρώμου καὶ τοῦ στεφροτάτου ἄλλοι μετὰ τοῦ εἶδους τελειοτάτης καλλονῆς. Πρὸ παντὸς ἡ μήτηρ εἶναι ἡ εἰκὼν ὑπερφανῶν γυναικείας καλλονῆς. Νομίζει τις ὅτι ἡ καλλονὴ τῆς μορφῆς ἐξιάσκειται τὸ τραγικὸν περιεχόμενον. Ἡ τέχνη ἐκπληροῖ τὸ ἔργον τοῦ ἐξίλασμοῦ,

ὅστις ἐλλείπει εἰς τὸ ἀντικείμενον. Ἀλλ' ὁ ἐξίλασμος οὗτος εἶναι μόνον αἰσθητικὸς. Ἡμεῖς ἔχομεν μετῶν ἰδανικὸν τοῦ πάθους, πάθους, ὅπερ ἐν αὐτῷ φέρει τὸν ἐξίλασμον. Ὁ ἄλλοι καλλιτέχνης ἀγνοεῖ τὸ ἰδανικὸν τοῦτο, διότι ἡ θεότης αὐτοῦ ἡ παρασκευάζουσα τὰς ἀληθῶνας δὲν εἶναι ὁ θεὸς τοῦ ἐξίλασμοῦ. Μόνον ὁ τοιοῦτον γινώσκων θεὸν, γινώσκει καὶ τὸ ἰλαστήριον ἄλλοι. Ἐνταῦθα εἶναι ἡ θρησκευτικὴ, ἥτις ὀρίζει τὸ ἰδανικὸν τῆς τέχνης καὶ τὸ μέτρον αὐτοῦ.

Τὸ μόνον καλλιτέχνημα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τὸ ἐγγίζον πρὸς τοῦτο εἶναι ὁ Λαοκόων. Ἐν τῶν νεωτέρων χρόνοις βεβαίως τινὲς συγκρίνοντες τὸ καλλιτέχνημα τοῦτο πρὸς ἀρχαιότερα, ἐφάνησάν πως μετρίωτεροι εἰς τὴν ἐκτίμησιν αὐτοῦ (*). ἀλλ' ὅμως εἶναι πάντοτε ἕξιον τοῦ ὑψίστου θαυμασμοῦ καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς λίαν χαρακτηριστικὸν μνημεῖον τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Ὁ Goethe θεωρεῖ αὐτὸ ὡς τὸ ἀριστοτέχνημα τὸ ἀποτεσματίζον τὴν γλυπτικὴν, καὶ ὁ Schiller εὐρίσκει ἐν αὐτῷ τὸ μέτρον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἡ πλαστικὴ τέχνη ἠδυνήθη νὰ παραγάγῃ ἐν τῷ παθητικῷ (**).

Ποῦ καὶ πότε παρήχθη τὸ καλλιτέχνημα τοῦτο δὲν εἶναι ὅλως βέβαιον. Ἐξάπαντος ὅμως ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον τὴν μετὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, τὴν πρὸ τῆς βωμαϊκῆς αυτοκρατορίας. Τρεῖς καλλιτέχνη ἀναφέρονται ἡμῖν ὡς ἐργασθέντες ἐπὶ τοῦ συμπλέγματος τούτου. Ἴσως τὰ ὀνόματα αὐτῶν δεικνύουσιν οἰκονομίαν καλλιτεχνῶν, τὸν πατέρα Ἀγῆσανδρον μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν Πολυδώρου καὶ Ἀθηνοδώρου (**). Ἀναμφιβόλως ὅμως ἐξέβρευσεν ἐξ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος.

Γνωστὸς εἶναι ὁ μῦθος ἐφ' οὗ στηρίζεται τὸ συμπλέγμα τοῦτο. Ὁ Λαοκόων, υἱὸς τοῦ Πριάμου, υἱὸς καὶ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος, πλήρης δυσπιστίας πρὸς τὸν δούρειον τῶν Ἑλλήνων ἵππον, ἐξέβρε κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ἐν τῷ ἵππῳ ὄπλων παρ' ὀλίγον προῦθι τὴν ἐπιβουλὴν τῶν Ἑλλήνων. Μόλις ὅμως προσέβλεπεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, διὰ νὰ προσφέρει εὐχαριστήριον θυσίαν ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει τῶν Ἑλλήνων, καὶ δύο ὄφεις ὑπερψύσαντες περιέπλεξαν καὶ ἐφόρουν αὐτὸν τε τὸν ἱερέα καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς. Αὕτη εἶναι ἡ σκηνή, τὴν ὅποιαν παρίστησιν ὁ καλλιτέχνης. Παραλείπει τὴν

*) Overbeck, II, 171.

**) Die Henke, Die Gruppe des Laokoon, 1862, σελ. 4).

**) Overbeck II 162.

βολὴν τοῦ δόρατος· ὡς ὄμμα αὐτοῦ λαμβάνει τὴν τραγικὴν κατατροφῆν. Ἐν αὐτῇ παρατηροῦμεν τὸν ἱερέα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἱστάμενον, παρ' αὐτοῦ τοὺς διακονοῦντας αὐτῷ υἱούς καὶ τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ καταπίπτουσαν ἐν τῷ κατὰ τῶν ἰσθῶν ὄφρων ἀγῶνι. Εἷς ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἶναι ἤδη ἐτοιμοθάνατος· τὸ θανατηφόρον δῆγμα ἐξέχευεν ἤδη τὸν ἴδον ἐν τῶν μέλεσιν αὐτοῦ· πᾶσα δύναμις ἐγκατελίπεν αὐτόν· ὁ ἕτερος τότε πρῶτον περιβάλλεται ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐλπίζει—ἀλλὰ μάτην—νὰ ἀποκρούσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν βραχιόνων καὶ τῶν μηρῶν αὐτοῦ· ἀλλ' ἀμφοτέρων τὰ ὄμματα εἶναι ἐστραμμένα πρὸς τὸν πατέρα. Οὗτος ἱσταται ἐν τῷ μέσῳ, ὑποστὰς μὲν τὴν τύχην τοῦ ἐνός υἱοῦ, προσδοκῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ ἑτέρου. Μεθ' ὅλης τῆς ἐντάσεως τῷ, δυνάμεων αὐτοῦ ἐξήτησε νὰ ἀπελάσῃ τοὺς ὄφεις· τοῦτο ἐμθλέπει τις ἐν τῇ ἐντεταμένη στάσει τοῦ σώματος αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ δῆγμα τῶν ὄφρων προσέβλεπεν ἤδη τὰς πλευρὰς αὐτοῦ· μετὰ μίαν στιγμὴν ἐκλείπουσιν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Τὸ πάθος ἀσπαίρει ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐμφανίζει τὸ ἀναπόδραστον τῆς τραγικῆς αὐτοῦ τύχης. Ὁ καλλιτέχνης συνέλαβε τὴν ἰδέαν ἐν ταύτῃ τῇ στιγμῇ τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν κατατροφῆν. Ὡς ὅταν εἰς τὴν ψυχὴν ἐμφανίζηται διὰ μιᾶς τρομερᾶς τῆς τύχης καὶ ἡ ὅλη θλίψις τοῦ πάθους ἐφορᾷ κατ' αὐτῆς καὶ αὕτη ἐπὶ στιγμὴν τινα νεκροῦται πρὸ τοῦ ἄλλοι ὅπως ἀκολούθως διαβραχθῇ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς τύχης. Οὕτως ἐμφανίζεται ἡμῖν ὁ Λαοκόων. Ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ ἄλλοι (*). Τὰ πάντα εὐρίσκονται ἐν βιαίᾳ κινήσει. Οἱ μῦς εἶναι λίαν ἐντεταμένοι, ὅπως ἐν τῇ τῶν κυμάτων κινήσει κυμαίνονται ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἐν τῷ κατὰ τῆς εἰσορησάσης θλίψεως ἀγῶνι τὸ στῆθος ἀνωρθώθη καὶ ἐξετάθη βιαίως, ἐνῶ τὸ ὑπογάστριον κατέπεσε. Πρὸ παντὸς τὸ μέτωπον ὀμοιάζει πρὸς στρατόπεδον θλίψεων, ἐνῶ τὸ ἄλλοι ἐξυψοῖ τὰς ὀφρῦς, ἡ κατὰ τοῦτου ἀντίστασις καταθλίβει ἐπὶ τῶν βλεφαρίδων τὴν σάρκα. Τὸ κάτω χεῖλος καταπίπτει βαρέως, ἐνῶ τὸ ἄνω κατέχεται ὑπὸ ἀθυμίας. Τὸ πρόσωπον εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ ἀλγεινοτάτου παραπόνου. Ὁ ὀφθαλμὸς ἡμιεμφόμενος στρέφεται πρὸς τὰ ἄνω, ὅθεν κατέβλεπεν ἡ κατ' αὐτοῦ δυστυχία, ἐκ δὲ τοῦ ἡμιανεωγμένου στόματος ἀποσπάται στένων τις στεναγμὸς, ἐν τῷ ὅποιῳ ἐκχεῖται τὸ ὅλον ἄλλοι τῆς ἀπολιθουμένης αὐτοῦ ψυχῆς. Μεγάλῃ ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει ἔρις, ἀν ὁ Λαο-

κόων ἀνοίγῃ τὸ στόμα αὐτοῦ ὅπως κραυγᾶσῃ, καθὼς παριστᾷ αὐτὸν ὁ ποιητὴς· ὁ Winckelmann καὶ ὁ Lessing ἀρνοῦνται τοῦτο· ὁ μὲν πρῶτος, ἐπειδὴ ἡ μεγίστη ὀρμὴ ἐν τῇ τεχνικῇ παραστάσει παρατηρεῖ τὸ εὐγενὲς μέτρον καὶ δεικνύσιν ἤρεμόν τι μέγεθος, ὁ δὲ Λέσσινγ, ἐπειδὴ ἤθελε καταστραφῆ ὁ ὑψίστος νόμος τῆς καλλονῆς. Οἱ νεώτεροι παραδέχονται τὴν ἄλλην γνώμην (*). Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δὲν πλανώμεθα παραδεχόμενοι τὴν πρώτην γνώμην, ἥτις ἐσχάτως ἐδικαιολογήθη καὶ ἐξ ἀνατομικῶν λόγων (**).

Ἀλλ' ὅπως καὶ ἀν γνοματεύῃ τις περὶ τούτου, ἀναμφιβόλως ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν εἰκόνα τοῦ ὑψίστου πάθους, συλλαμβανομένου κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ ἀγῶν τῶν ἀγωνιζομένων δυνάμεων τείνει εἰς τὴν κατατροφῆν. Ἀκριβῶς ἡ στιγμὴ αὕτη καθιστᾷ ἡμῖς ἱκανοὺς νὰ αἰσθανθῶμεν βαρέως τὸ ἰσχυρὸν κράτος τοῦ πάθους. Οὕτω δὲ ἡ εἰκὼν αὕτη ἡ μερικὴ ἀποκτᾷ γενικὴν σημασίαν. Δὲν βλέπομεν ἐνταῦθα μόνον τὸν Λαοκόωντα, νομίζει τις ὅτι ἐνώπιον αὐτοῦ ἔχει τὴν θλίψιν τῆς ἀνθρωπότητος. Βλέπομεν αὐτὴν ἀγωνιζομένην κατὰ τῆς πανισχύρου εἰμαρμένης καὶ καταπίπτουσαν. Συναισθανόμενοι τὸ μέγα τοῦτο πάθος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἰσχύϊ, διατελοῦμεν πως ἐν ἤρεμῳ καὶ ἀκινήτῃ, ὁ δὲ ἀνεκράττος στεναγμὸς εἶναι ἡ μόνη γλῶσσα ἡ κατέχουσα τὴν ἔκθαμβον ἡμῶν ψυχὴν, ὅπως καταπέσωμεν ἀκολούθως ὑπὸ τὸ ἄλλοι ἢ ἐξυψωθῶμεν εἰς ὑψηλότεραν ἐλπίδα. Ἀλλὰ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου τοῦ μετ' αὐτῆς συνδεομένου. Καὶ ἐν τῷ συμπλέγματι λοιπὸν τοῦ Λαοκόωντος μετὰ τοῦ ἀπείρου πάθους καὶ τῆς γενικῆς ἀνθρωπίνης σημασίας συνδέεται θρησκευτικῆς τις σχέσις.

Τὸ πρὸς τὸ ἄνω βλέμμα τοῦ Λαοκόωντος τίθησι τὴν πρᾶξιν εἰς σχέσιν πρὸς τοὺς θεοὺς. Οἱ ὄφεις ἐξαπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐὰν ὁ ἱερεὺς ἐλέγεται εἰς παλαιὸν τι ἐγκλημα, ὅπως ἀναγγέλλει ὁ μῦθος, ἡ οὐ, εἶναι ἀγνωστον· ἐξάπαντος ὅμως θεωροῦμεν ἐνταῦθα τὸν ἄνθρωπον ἐν ἀγῶνι κατὰ τῆς θείας εἰμαρμένης. Παρ' ἡμῖν ἐκτυλίσσειται μία τραγωδία, ἡ ἰδέα τῆς ἐλληνικῆς τραγωδίας. Ἡ παρομοίωσις αὕτη εἶναι τοσοῦτον ἐγγύτερα, καθόσον γινώσκουμεν ὅτι ὁ μὲν Αἰσχύλος καὶ Σοφοκλῆς ἐποίησαν μίαν Νιόβην, ὁ δὲ Σοφοκλῆς καὶ ἓνα Λαοκόωντα (**).

*) Overbeck. II. 179.

**) Die Henke die Gruppe des Laokoon, σελ. 76, σημ. 4.

**) Sohlegel. Ueber dramatische Kunst und Literatur. I μέρος 1809 σελ. 120 καὶ Henke ἐν. ἀν. σελ. 54, 58.

*) Die Winckelmann Denkmäler der alten Kunst, VI, 104.

Μάτην ζητεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ παλαίσῃ κατὰ τῆς ἀδυσωπήτου εἰμαρμένης· καταπίπτει ὑπὸ τὸν ἀγῶνα ἄνευ ἐλπίδος πρὸς τὰ πέραν τοῦ κόσμου τούτου, ἄνευ ὑψηλοτέρας παρηγορίας. Τὸ πάθος αὐτοῦ εἶναι ἐστερημένον τῆς ἡμέρου δυσθυμίας, ἐν ᾗ διακυβάζει διὰ τῶν δακρύων ἢ εἰρήνη. Τὸ πνεῦμα μόνον τῆς καλῶντος ἐραπλοῦ ἐπὶ τοῦ ὅλου τὴν ἐξιλαστικὴν χάριν.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἰδανικὸν τοῦ πάθους ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ. Εἶναι πάθος, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐλλείπει ἡ ἐξιλαστικὴ δύναμις τῆς ἀγάπης, ἣτις καίπερ ἐξωτερικῶς ἠττωμένη νικᾷ ἐσωτερικῶς, ἐπειδὴ ἡ θεότης πρὸς ἣν διευθύνεται τὸ συναίσθημα τῆς ψυχῆς ἀντιπροσωπεῖ μόνον τὴν ἰδέαν τῆς δυνάμεως, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τῆς ἀγάπης.

(Ἐπεται τὸ τέλος).

Ἡ ΠΑΡ' ἩΜΙΝ ΠΡΟΟΔΟΣ

ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.

Ἡ ἔρευνα καὶ μελέτη τῶν νεοελληνικῶν σπουδῶν ὀλίγων μέχρι τοῦδε ἔτυχεν ὁπαδῶν. Ἡ δυσχέρεια, ἣτις εἰθὺς ἀπ' ἀρχῆς παρουσιάζεται τῷ προτιθεμένῳ νὰ διερευνήσῃ τὸν βίον τοῦ Ἑλλήνου κατὰ τὸ τετρακοσιετὲς διάστημα, ὅπερ διήρυσεν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, προσερχομένη ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἐλλείψεως πηγῶν πρὸς μελέτην, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ κυριωδέστερα αἰτία, ἢ παρακωλύστα πολλοῦς ὡς πρὸς τὴν εξέτασιν τῶν σπουδαίων σελίδων τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας. Πλεῖσταί πηγαὶ διατελοῦσιν εἰσέτι ἄγνωστοι ἐναπακείμεναι ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἄθου, τοῦ Ἀγιοταρικοῦ μετοχίου, τῆς Κάλκης καὶ πλείστων ἄλλων μονῶν, ὡς καὶ πολλῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων.

Ἐν τούτοις οἱ μέχρι τοῦδε τῶν παρ' ἡμῖν λογίων, ἐκ τε τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τῶν παρελθόντων αἰώνων ἀσχοληθέντες εἰς τὸ θέμα τοῦτο, πλείστον ἐπέχυσαν φῶς ἐπὶ τῶν σκοτεινῶν τούτων σελίδων καὶ ἠδυνήθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον νὰ παρουσιάσωσι πιστὴν καὶ ἀκριβῆ ἀπεικόνισιν τοῦ βίου τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν Ἑλλήνων.

Ἐκτὸς τῶν ἡμετέρων, πολλοὶ τῶν ξένων λογίων, καὶ ἰδίᾳ τῶν γάλλων φιλελλήνων, ἐμελέτησαν κυρίως τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν, ἀλλ' ὅπως πολυλάκις εἴρηται, οἱ ξένοι δὲν δύναται ἐπιτυχῶς ν' ἀσχοληθῶσιν εἰς τὰ ἡμέτερα.

Τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας συνδεδεμένης μετὰ τῆς πολιτικῆς (1153—1821) σπουδαιοτάτη πηγή εἶναι ἡ *Turcochronica*, ἐκδοθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Μαριτί-

νου Κρουσίου, περιέχουσα δὲ σπουδαιοτάτας λεπτομερεῖας περὶ τῆς μετὰ Ἄλωσιν καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων, ἀποσταλείσας ἐν ἐπιστολαῖς τῷ Κρουσίῳ παρὰ τοῦ διαπρεποῦς λογίου Θεοδοσίου Ζυγομαλά. Τὸ Χρονικὸν τοῦ Κριτοβούλου, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Miller ἐν Παρισίοις, εἶναι σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς νέας Ἑλλάδος, καθόσον ὁ συγγραφεὺς λαβὼν λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ ἱστορούμενα γεγονότα, εἶναι λίαν ἀκριβής. Σπουδαῖον ἔργον περὶ τῆς συγχρόνου αὐτῷ καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἔγραψε λατινιστὴ ὁ Θεσσαλὸς Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος, παρενεύρας ἐν αὐτῷ καὶ πολλὰς φιλολογικὰς εἰδήσεις.

Τὸ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων ὀγκωδέστατον ἔργον τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, ἀνδρὸς πολυγραφωτάτου, ἢ Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν, ἔργον μεγάλης ἀξίας, ὁ Χρονογράφος, συγγραφή Δωροθέου τοῦ Μονεμβασίας, ἰκανὰς περιέχον περὶ τῆς μετὰ τὴν Ἄλωσιν ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας εἰδήσεις, ἢ Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Σεργίου τοῦ Μικραίου, διδασκάλου τῆς πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς, λίαν ἐνδιαφέροντα συγγραφή, ἢ ἀξιόλογος Πολιτικῆς ἱστορίας Καισαρίου τοῦ Δαπόντε, διαπρεπῆ ἐκ τῶν μετὰ Ἄλωσιν ἐλλήνων χρονογράφων κατέχοντος θέσιν, ἢ Πολιτικοεκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον Ἄ Τμητὰ τὴν Ἄλωσιν ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανθρίτου Γερμανοῦ Ἀρθονίδου, ἀπαται αὗται αἱ συγγραφαὶ εἶναι ἀξιολογωτάτη πηγή, ἢν παρέσχον ἡμῖν οἱ σπουδαῖοι λόγοι τῶν παρελθόντων αἰώνων. Ἰδίᾳ δὲ, ἐπειδὴ οἱ πλείστοι τῶν ἀνωτέρω χρονογράφων, ὡς εἶδομεν, ἦσαν σύγχρονοι τῶν γεγονότων περὶ ὧν ἔγραψαν, ὡς ἐκ τούτου ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν πλείστας ἀπαντᾷ τις λεπτομερεῖας, εἰ καὶ ἐν πολλοῖς βλέπει αὐτοὺς μεροληπτοῦντας, ἰδίᾳ δ' ὡς πρὸς τοῦτο διακρίνεται ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Γεώργιος ὁ Ζαβείρας ἐκ Σιτιτίσης τῆς Μακεδονίας ἔγραψε, τὸ λίαν ἐνδιαφέρον Ἑλληνικὸν θέατρον, περιέχον τοὺς βίους τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν διαπρεφάντων ἐνόδηων ἀνδρῶν, ἐκδοθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Κρέμου. Περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος πραγματεύονται ὁ Κατάλογος τοῦ Προκοπίου, ὡς καὶ ὁ τοῦ Δαπόντε, ἐκδοθέντες ὑπὸ Σάθα ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ βιβλιοθήκῃ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω συγγραμμάτων καὶ νεωτέρων ἀνκαλύψεων χειρογράφων, ἡσχολήθησαν οἱ μετὰ ταῦτα λόγοι μέγα ἐπιχύσαντες φῶς ἐπὶ τοῦ

ἐρεθώδους σκότους, ὅπερ καλύπτει τὴν ἐποχὴν ταύτην. Σπουδαῖοτάτας εἰδήσεις περὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας περιέχει ὁ Λόγιος Ἑρμῆς, περιοδικὸν ἐκδιδόμενον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Ἰάκωβος Ῥίξος Νερούλδς ἐδημοσίευσεν γαλλιστὴ ἐν Γενεύῃ ὥρατον περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας συγγραμμα. Ὁ διάτμητος ῤήτωρ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντῖνος ὁ Οἰκονόμος διὰ πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων διεφώτισε πολλὰ τῆς ἱστορίας σημεῖα καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ περὶ τῶν Ὁ' καὶ ἄλλων. Ὁ περὶ τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν πατριαρχῶν κατάλογος τοῦ Ζαχαρία Μαθᾶ εἶναι τὸ πλεῖστον ἔργον αὐτοῦ. Ὁ περιφημος Μουστοζούδης, ὁ μέγας Ἕλληνας φιλόλογος, διὰ τοῦ Ἑλληνομνημόσυνου, πολλὰ ἀγνωστα διεφώτισεν. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντῖνος ὁ ἀπὸ Σιναίου, σπουδαῖος ἀνὴρ, ἰκανὰ ἔγραψεν ἀπορῶντα τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας. Ὁ υἱὸς τοῦ Οἰκονόμου Σοφοκλῆς εἰς τὰς αὐτὰς ἐπιδοθεὶς μελέτας, καίτοι ὀλίγιστα συνέγραψεν, ὡς τὸ περὶ Φραγκίσκου Κόκκου, Μάρκου Κυπρίου κλπ. ἤτο ὅμως πηγὴ ἀνεξάντλητος, σπουδαῖον ἔχον ἐναποθεμιμένον θησαυρὸν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ. Ὁ Ἀνδρέας Βρετὸς Παπαδόπουλος πρῶτος ἔδωκεν εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, περιέχον κατάλογον τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν ἐκδοθέντων συγγραμμάτων, τὸν τίτλον Νεοελληνικῆς φιλολογίας. Τὸ ἔργον εἶναι πηγὴ ἀξιόλογος. Ὁ Παναγιώτης Χιωτῆς ἐν τοῖς ὀγκώδεσι καὶ ἐμβριθέσιν αὐτοῦ συγγράμμασι περιέλαβε τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰονίων νήσων ἐξ ἀνεκδότων ἰδίᾳ πηγῶν καὶ συνεπλήρωσεν ἰκανὸν μέρος τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας. Τὸ αὐτὸ θέμα ἐπραγματεύθη ὁ Ἑρμάνος Λούνης, ἐκθεὶς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τοὺς Ἐνετούς. Ὁ καθηγητὴς τῆς Κερκύρας I. Ρωμανὸς μεταφράσας διατριβὴν τοῦ Χόπρ, προέταξε πολυσελίδον καὶ ἀξιολογωτάτην μελέτην περὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Φράγκων ἐν Ἑλλάδι.

Τὸ περὶ τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐλληνικῆς ἀποικίας σύγγραμμα τοῦ I. Βελούδου καὶ διὰ τῆς Χρυσάλλιδος πολλὰ δημοσιεύσαντος, ὁ Κύριλλος Λούκαρις τοῦ Μάρκου Ρενιέρη, τὸ περὶ Εὐγενίου Βουλγάρειος καὶ ἕτερα τῆς αὐτῆς ὕλης συγγράμματα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου Νικολάου Κατραμῆ καὶ τοῦ διαπρεποῦς βιβλιοφύλακος τῆς Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης I. Σακελλίωνος, δημοσιευθέντα ἐν περιοδικῶς, εἶναι σπουδαιοτάτα ἔργα ἀξία παντὸς ἐπαίνου.

Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Ματθαῖος Παριάνικας, εἰδὼ

λογος φιλόλογος, ἡσχολήθη μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας. Τὸ περὶ τῶν σχολείων, ἄτινα κατὰ τοὺς τέσσαρας μετὰ τὴν Ἄλωσιν αἰῶνας ἤχημασαν, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκάντων Σχεδίασμα αὐτοῦ, εἶναι σύγγραμμα ἀξίεπαινον καὶ ἐνδιαφέρον. Πολλὰ ἐδημοσίευσεν ὁ αὐτὸς ἐν διαφόροις περιοδικῶς ἐξ ἀνεκδότων χειρογράφων. Ὁ ἰατρός Δεκιγάλας συνέγραψεν ἐπίσης βιογραφίας τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν ἐλλήνων λογίων. Ὁ περιώνυμος Σάθας κατέχει ὑψηλὴν θέσιν μετὰ τῶν εἰς τὰς μελέτας ταύτας ἀσχολουμένων. Καίτοι ἰδίᾳ καταγίνεται εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν, οὐχ ἤττον σπουδαῖον ἀφιέρωσε μέρος τῶν μελετῶν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν. Ἡ ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, περιέχουσα τὰς βιογραφίας πάντων σχεδὸν τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν ἐλλήνων λογίων, μετὰ τοῦ περὶ νεοελληνικῆς γλώσσης παραρτήματος, ἢ Τουρκοκρατομῆς Ἑλλάδος, τὰ ἐν τῇ ἀξιολόγῳ Μεσαιωνικῇ βιβλιοθήκῃ δημοσιευθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἀνεκδότων χειρογράφων, τὸ περὶ Ἱερεμίου Β' καὶ ἄλλα διεφώτισαν πολλὰ μέρη τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας. Ὁ ἀρχ. Δημητράκοπουλος, συμπληρῶν τὸν Σάθαν, ἡσχολήθη ἰκανῶς εἰς τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν, ἐπίσης δὲ καὶ ἀξιόλογος συγγραφεὺς τῶν Ἡπειρωτικῶν μελετῶν I. Ἀραβαντινός.

Ἐνταῦθα δεόν νὰ μνημονεύσωμεν τοῦ ἐθνικοῦ ἱστορικοῦ Παπαζήσοπουλου, ὅστις πρῶτος συστηματικῶς ἐξέθηκε τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν ἐν τῇ πολυτίμῳ αὐτοῦ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ὁ νομισματολόγος Π. Λάμπρος διὰ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν νήσων μελετῶν αὐτοῦ πολλὰ ἀγνωστα παρουσίασεν εἰς φῶς. Οἱ Παράλληλοι βίοι τοῦ ἱατροῦ Γούδα εἶναι ἀξιόλογος σειρά τῶν βιογραφιῶν τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν διαπρεφάντων ἐνόδηων ἀνδρῶν. Εἰς τὴν μετὰ Ἄλωσιν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν μετ' ἐμβριθείας ἐνεκύψεν ὁ M. Γεδεών, τὰ δὲ περὶ Ἱερεμίου Γ., Καλλινίκου Ἀκαρνῶνος, Κυρίλλου Λουκάρεως καὶ ἄλλαι διατριβαὶ εἶναι ἐνδιαφέρουσαι μελέται τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Ὁ Ἐπαμινώνδας Σταματιᾶδης, συγγραφεὺς ἀξιόλογος, ἔγραψε περὶ τῶν μεγάλων διερμηνέων τῆς Πύλης καὶ πολλὰς διατριβὰς ἐν περιοδικῶς ἀφορώσας τὰς νεοελληνικὰς σπουδὰς. Ἐνταῦθα χάριν τῆς ἀκριβείας ἀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι καὶ ὁ τὰς γραμμαῖς ταύτας γράφων ἡσχολήθη τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο θέμα γράψας διατριβὰς τινὰς καὶ μικρὸν περὶ Φαναριωτῶν ἔργον. Ἐσχάτως ἐξέδωκεν ὁ A. P.

Ράγκαβης Ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλοσοφίας.

Ἐκτὸς τῶν ἡμετέρων πολλοὶ τῶν ξένων λογίων ἠσχολήθησαν περὶ τὸ θέμα τοῦτο. Πολλοὶ Εὐρωπαῖοι περιηγηθέντες τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἐναπετύπωσαν τὰς σκέψεις αὐτῶν ἐν ὀγκώδεσι συγγράμμασιν, ἐν οἷς εὐρίσκει τις πλείστας ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τούτοις πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἐγράψαν μεροληπτικῶς, διεστρέβλωσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐγένοντο αἰτίοι ὅπως καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς γράψαντες, ἐπὶ τῇ βίᾳ αὐτῶν, ὑπὸ τὸ αὐτὸ γράψωσι πνεῦμα. Ἰδίᾳ εἰς τὰ ἀπορῶντα τὴν Ἐκκλησίαν οἱ γάλλοι περιηγηταὶ πολὺ μακρὰν εἰσι τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ δὲν ἐλλείπουν καὶ οἱ φιλαλήθειαι, οἷοι ὁ Choiseul Gouffier, ὁ Le Chevallier, ὁ πολῦτιμος A. Firmin Didot καὶ ἄλλοι.

Πλὴν τῶν περιηγήσεων τούτων πολλοὶ ἐκ τῶν τῶν Γάλλων ἠσχολήθησαν καὶ εἰς ἰδιαιτέρας ἐπιτυχεῖς μελέτας. Ἡ μετὰ τὴν Ἀλωσιν ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τοῦ Villemain ὡς καὶ ἡ τοῦ Alexandre Blanchet εἶναι ἀξιολογώταται. Ὁ διάσημος φιλέλληθ Brunet de Presle οὐκ ὀλίγας ἐγράψε διατριβὰς ἀφορώσας τὴν ἱστορίαν τῆς νέας Ἑλλάδος, σπουδαιότατον δὲ εἶναι τὸ περὶ Ἀλδου Μανουτίου σύγγραμμα τοῦ κ. A. F. Didot, ἡ ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν νήσων τοῦ De la Croix, ὡς καὶ τὸ περὶ νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ ἡ εἰς Ἀνατολὴν περιήγησις τοῦ κόμητος Μαρκέλλου. Ἀποτελεσματικῶς κατέβησαν εἰς τὰς μελέτας ταύτας καὶ οἱ φιλέλληθες γάλλοι Miller, Legrand, Gidel καὶ Queux de S' Hilaire, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀναγιγνώσκονται μετ' ἐνδιαφέροντος. Ὁφείλομεν δὲ τέλος νὰ μνημονεύσωμεν τῆς Association des études grecques, ἥτις διὰ τοῦ σπουδαίου αὐτῆς περιοδικοῦ πολλὰ ἐκ τῶν νεοελληνικῶν ἐξέδωκε. Καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ξένων φιλολόγων ἐπραγματεύθησαν περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης, ἀλλ' ὀλίγα διερωτίσαν σημεῖα.

Τοιαύτη ἐν γένει ἡ πρόοδος τῶν νεοελληνικῶν σπουδῶν. Δύναται μὲν νὰ θεωρηθῇ σπουδαία, οὐχ ἤττον ὅμως ὑπολείπονται πολλὰ πρὸς ἀνακάλυψιν. Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐνδελεχὴς τῶν λογίων μελέτη πλείστα θὰ φέρῃ εἰς φῶς. Ἀπασαί αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθεῖσαι συγγραφαὶ εἶναι ἀπλῆ ὕλη· ἀπαιτεῖται καὶ ἄλλη πρὸς συμπλήρωσιν, καὶ ἀκολουθῶς ὁ κτίστης, ὁ ἐμβριθὴς καὶ ἀμερόληπτος ἱστορικός θὰ δημιουργήσῃ τὸ οἰκοδόμημα.

ΕΛ. ΘΩΜΑ.

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθ. 51).

Ἐκαστος αἰὼν, ἐκάστη ἐποχὴ τῆς ἀνθρωπότητος παρουσιάζει ἰδίαν φιλοσοφίαν, ἴδιον χαρακτήρα πνεύματος, ἴδιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Τὸ δὲ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα χαρακτηρίζον καὶ διακρίνον πνεῦμά ἐστὶ τὸ περὶ παντὸς ἀμφιβάλλειν, καὶ δὴ καὶ ἀπιστεῖν περὶ παντός, καὶ τοῦτο οὐχὶ πρὸς σκοπὸν ἐρεῦνης, ἐλευθέρως προκατειλημμένων ἰδεῶν κατὰ Καρτέσιον, ἀλλὰ πρὸς μόνην εὐχαρίστησιν τοῦ ἐγωῖσμοῦ ἡμῶν, τοῦ ἀντιλέγειν καὶ ἀρνεῖσθαι ὅ,τι πάντες ἢ οἱ πλείοσται παραδέχονται.

Ἰπὴρξαν ἄνδρες ἐπιστήμονες, ἄνδρες ἰατροὶ, οἵτινες ἐν μέτρῳ ἀκαδημαϊκῆς ἱατρικῆς ὕψωσαν φωνὴν ἀρνούμενοι τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἐμβολίσματος· ἄλλοι ἀρνούμενοι ἀθανασία καὶ ὑπαρξὴν παντός μὴ ὑποπίπτοντος εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν . . . καὶ τί δὲν ἠρνήθησαν (ὁ μὴ πειθόμενος ἀναγκώτω τὸ σύγγραμμα τοῦ Γερμανοῦ Buchner Force et matiere).

Ἰπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς ἐμφορούμενοι ἄλλοι, ἠρνήθησαν, καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἀρνούμενοι, καὶ τὴν ἱπὴρξιν τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας τῶν γονέων ἐπὶ τῶν τέκνων. Τὸ ἀστειὸν δὲ ὅτι, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, δύο συγγραφεῖς (Bertillon καὶ Tourdes) γράψαντες ἐν τῷ νέῳ Ἐγκυκλοπαιδικῷ Λεξικῷ τῶν ἱατρικῶν γνώσεων ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἄρθρον περὶ γάμου, τὸ μὲν ὑπὸ ὕμεινθην, τὸ δὲ ὑπὸ ἱατροδικαστικὴν ἔποψιν, ἀναιροῦσιν ἀλλήλους ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς αἰμομιξίας· τοῦ δ' ἀναγκώστου ἢ πίστεως κλονίζεται μέχρις ἀπιστίας εἰς ἀμφοτέρους.

Καὶ ὅμως, ἐκτὸς τῶν ἠθικῶν λόγων, οἵτινες ὑπηγόρευσαν τὴν ἰδέαν τῆς αὐστηρῆς ἀπαγορεύσεως τῆς τῶν συγγενῶν συζυγίας, λόγων ἀπορῶντων τὴν ἡσυχίαν, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀποφυγὴν παντός σκανδαλοῦ, δυναμένου νὰ διαταράξῃ τὴν οἰκογενειακὴν ἁρμονίαν καὶ ἡσυχίαν· ἐκτὸς, λέγω, τῶν λόγων τούτων, ὑπάρχουσιν ἄλλοι φυσικοὶ, ἔχοντες τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐν αὐτῷ τῷ αἵματι, ἐν αὐτῷ τῷ ὀργανισμῷ, ἐν αὐτῇ τῇ συστάσει τοῦ ἀνθρώπου, ἐν αὐτῷ τῷ μυστηριώδει νόμῳ περὶ οὗ ἐλαλήσαμεν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τοὺς λόγους τούτους, τὴν ἀρχὴν ταύτην δὲν γνωρίζομεν εἰμὴ ἐκ τῶν ὑπέρων, ἤτοι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων· εἶναι ἀληθές ὅτι διὰ τῶν μέσων ἅπερ ἔχομεν ἐν τῇ παρουσίᾳ καταστάσει τῆς ἐπιστήμης, ἀδυνατοῦμεν μὲν νὰ ἀνεύρωμεν καὶ νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τὴν μυστηριώδη ἐκείνην καὶ ἀκατανόητον ἀρχικὴν ἐπενεργίαν τῶν δύο συγγενικῶν

αἱμάτων, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς συλλήψεως καὶ τῆς διατροφῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν γαστρὶ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὅλης τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ καὶ γενεῆς· εἶναι, λέγω, ἀληθές ὅτι ἐν πλήρει εὐρισκόμεθα ἀγνοίᾳ τῆς ἀρχικῆς αἰτίας, ἐν πλήρει ἀμαθείᾳ τοῦ τί ἄρα συμβαίνει ἐν τῇ ἀποκρίφῳ συναρτίᾳ καὶ τῷ συνδυασμῷ τῶν δύο ὀργανικῶν καὶ ζώντων ὄντων· ἀλλ' οὐχ ἤττον, οὐδόλως δικαιοῦμεθα διὰ τοῦτο ν' ἀρνηθῶμεν τὰ γενόμενα, ἅπερ αἱ στατιστικαὶ καὶ αἱ διηγεσθεῖς καὶ ἀκριβεῖς παρατηρήσεις διαφόρων σοφῶν (Boudin, Devay, Bourgeois, Arthur Mitchell κτλ.) παρέστησαν ἡμῖν, οὐδόλως. Ὡ! ἂν ἡ ἀθεοῦς ἡμῶν διάνοια ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἄδυτα τῆς φύσεως, ἂν ἠδύνατο νὰ ἄρῃ τὸν καλύπτοντα τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων πέπλον καὶ νὰ παραστήσῃ γυμνὴν τὴν δημιουργίαν, ἀπλῆν τὴν ἀρχὴν τῆς πλάσεως· ἂν ἠδύνατο νὰ διατρίψῃ τὰ νεφρὰ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ διαστήματος καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ ν' ἀρραπάτῃ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, χωρὶς νὰ πάθῃ τὸ ἐλεεινὸν τοῦ Προμηθέως πάθημα, χωρὶς νὰ πέσῃ τὴν οἰκτρὰν τοῦ Ἰκάρου πτώπιν, ἤθελε τότε ὁ ἀνθρώπος, οὐ μόνον εἰπεῖ μετὰ τοῦ Σενέκα Felix qui potuit serum cognoscere causas ἀλλὰ παρακαθίσας τῷ δημιουργῷ ἤθελεν ἀνακράζει ἀγερώχως πρὸς ἄπαταν τὴν δημιουργίαν «εἶδού ἐγώ».

Ἄλλ' οὐδὲν τούτων· σκώληξ καὶ θνητὸς ὁ θνητὸς καταδεδίκασται ν' ἀποκαλύπτῃ τὴν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ ἀπωτάτου αὐτῆς ἄκρου, ἤτοι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων· διότι πᾶσα νομιζομένη ἀρχὴ ἐστὶν ἀποτέλεσμα ἄλλης ἀρχῆς ἀγνωστού, καὶ αὐτὴ πάλιν ἑτέρας, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρις ἀπεύρου.

Ἐκ τῶν ὑπέρων λοιπὸν ὀδηγούμενοι, δυνάμεθα ν' ἀπορραβῶμεν μετὰ πολλῶν νεωτέρων σοφῶν, ἀνθρωπολόγων τε καὶ ζωολόγων καὶ κτηνοτρόφων, ὅτι αἱ ἐξ αἵματος συγγενικαὶ συζεύξεις εἰσὶν ἀλλόθραι πρὸς παραγωγὴν, ὡς ἐκνοθεύονται, ἐκφυλλίζονται καὶ διαφθείρουσαι τὴν γενεὰν καὶ τὰ ἔθνη, ὅτι πρώτη βῆσις τῆς καλῆς καὶ εὐρώστου παραγωγῆς καὶ εὐτεχνίας ἐστὶν ἡ λεγομένη διασταύρωσις τῶν οἰκογενειῶν καὶ φυλῶν, οἱ δ' ἔκγονοι τοῦ αὐτοῦ αἵματος ἐπαναμιγνυμένου δὲν βραδύνουσι νὰ πάθωσι τι εἴτε φυσικῶς εἴτε ἠθικῶς. Ἀποδείξεις τούτου ἔρχομεν πλείστας ὄσας, ἀλλ' ἀρκεθῶμεν εἰς μόνας τὰς ἑξῆς.

Ἰπάρχει κατάστασις τις καχεκτικὴ τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, διαδηλουμένη διὰ τινος ἰδιογρόου λευκώσεως τοῦ δέρματος, τοῦ χροροῖδου ὕμενος, ἐστὶν ὅτε καὶ τῶν τριῶν ἡ κατάστασις αὕτη παρατηρεῖται παρά τε τοῖς ζώοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις. ἐπιφέρει δὲ

μηνήθουσιν τοῦ ἀναστήματος, ἀδυναμίαν γενικὴν καὶ ἀλλοίωσιν τινα τοῦ ἐξωτερικοῦ μετὰ δυσμορφίας ἀλοκότου· ἂν μὴ παντελῆ στεφρωπιν, βεβαίως μείωσιν τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως, ὡς καὶ βραχυζώϊαν.

Καὶ αἱ διανοητικαὶ δὲ δυνάμεις δὲν μένουσιν ἀθικτοί, ἐπειδὴ καταρτάνεται ἡ ἐκπτώσις αὐτῶν καὶ ἀμβλύτης. Ταῦτα πάντα καταδεικνύουσιν ἐναργῶς ὅτι ὁ ὀργανισμὸς σύμπας τοῦ ζώου ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἔπαθε πάθημα, δι' οὗ ἠλλοιώθη βαθέως διαρθραῖς.

Τὴν δεινὴν ταύτην καχεξίαν δυνάμεθα νὰ παραγάγωμεν κατὰ θέλησιν πρὸς τοῖς ζώοις μετὰ τρίτην ἢ τετάρτην γενεὰν διὰ τῆς αἰμομιξίας, συζευγνύοντες δηλαδὴ τὰ τέκνα ἀλλήλους, καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων, καὶ τούτων πάλιν καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Αἱ ἀποπειραὶ καὶ παρατηρήσεις αὗται ἐγένοντο ἐπὶ ζώων καὶ ὑπὸ ἄλλων πολλῶν, ἀλλ' ἰδίως ὑπὸ τοῦ κ. Aubé.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων, οἱ κκ. Boudin, Duvey καὶ Benisse ἀπέδειξαν πόσον αἱ ὀκαίμονες συζεύξεις συμβάλλουσιν εἰς τὴν τοιαύτην διασθωρὰν τοῦ ὀργανισμοῦ· ὁ τελευταῖος μάλιστα ἀναφέρει πέντε παραδείγματα γενικῆς λευκώσεως εἰς μόνον εἰκοσὶν ἐπτά συνοικέσια συγγενικά· ἂν δὲ τις λάθῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν ἄλλαις περιστάσει σπάνιν τῆς καχεξίας ταύτης, ὡς καὶ τὴν ἄμεσον ἐν τῇ πρώτῃ τεκνώσει ἐμφάνειν αὐτῆς, δὲν θέλει βραδύνει νὰ φέρῃ τὴν μελανωτάτην ψῆφον κατὰ τῶν τοιούτων συζεύσεων.

Ἐκτὸς τούτου, ὑπάρχει ἑτέρα τις ἀτέλεια ὀργανικὴ λυπηροτάτη, ἀποστεροῦσα τὸν ἀνθρώπον δύο μέσων συγκοινωνίας μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου τῶν μάλλον ἀναγκαίων, τῆς ἀκοῆς καὶ τοῦ λόγου. Ὁ ὀλιθεοδὸς οὗτος ἀκρωτηριασθεῖς τῆς ἀνθρωπίνου μηχανῆς, δι' ἀρνήσεως καὶ μυστηριώδους, ψαλλίς ἐπιφέρει ἐπὶ τῶν δυστυχῶν κωφάλαων, ἀπεδείχθη ἐκ τῶν παρατηρήσεων πολλῶν φυσιολόγων, καὶ ἰδίως τῶν κ. κ. Ramon dela Sagre, Boudin, Meniere κλπ. ὅτι ὀρεῖλεται τὰ μάλιστα εἰς συζεύξεις συγγενικά· ὅτι ὀρεῖλεται οἱ κωφάλαοι παρά τοῖς Ἰουδαίοις, παρ' οἷς βροῖουσιν οἱ κωφάλαοι παρά τοῖς Σίναις, παρ' οἷς αἱ μετὰ συγγενῶν συζεύξεις εἰσὶ συνήθειαι καὶ συνεχεῖς σπανιώτατοι δὲ εἶναι παρά τοῖς Σίναις, παρ' οἷς καὶ τὸ τυχρὸν θλατῶν τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικὸς θεωρεῖται κώλυμα γάμου ἰσχυρόν· τοσοῦτό εἰσὶν ἀσθηροὶ κατὰ τῆς συγγενικῆς συζυγίας.

Ἐν Ἰρλανδίᾳ ὁ I. Peet ἀπέδειξε διὰ στατιστικῆς ὅτι ἐπὶ δεκαετῶν συζεύσεων ὀκαίμωνων γεννᾶται εἰς κωφάλαος, ἐνῶ ἐπὶ ἑτεροαίμων ὀκαίμων εἰς ἐπὶ ἑβδομήκοντα τὸ δὲ περίεργον, ὅτι δύο τοιοῦτοι κωφάλαοι, δηλαδὴ ἐξ αἰμομιξίας προερχόμενοι, ἀλλ' ἑτεροαίμοι ἀλλήλους, συνερχόμενοι γεννῶσι τέκνα οὐα

καὶ ἐντελῆ· ἂν μάλιστα μόνος ὁ εἷς ἦναι κωφάλαος, ἢ πιθανότες τῆς ἀκεραιότητος τοῦ γεννηθησομένου ἐστὶ πολὺ μεγαλειτέρα, ἴση τῇ βεβαιότητι (Menière). τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ διαδοχικὴ αὐτὴ κατάστασις, μεταδιδομένη τοῖς τέκνοις, διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς ἐπιδράσεως τῶν συγγενικῶν συζεύξεων, καθ' ὅτι ἐκείνη μὲν μεταδίδει ὅ,τι κέκτηται, αὐτὴ δὲ ἀναπτύσσει ἐν τοῖς γεννωμένοις διαφθοράς, ἃς οὐδὲν ἔχουσιν οἱ γονεῖς.

Ἐίπομεν ὅτι, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν κτηνοτρόφων, ἡ παραγωγικὴ δύναμις περιστέλλεται καὶ ἐλαττωταὶ παρὰ τοῖς ἐξ ὁμαιμόνων συζεύξεων παραγομένοις ζώοις, ἂν δὲ τὸ τοιοῦτον εἰσέτι δὲν ἀπεδείχθη παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, οὐχ ἦττον ὅμως τὸ βρογχίτιον τῶν ἐκ συγγενικῶν συνοικειῶν προερχομένων φαίνεται ἤδη ἰκανῶς ἀποδεδειγμένον, καὶ βεβαίως, ἀφοῦ, ὡς εἶπομεν, τὸ ὑψίμον προσβάλλει καὶ διαρβείρει βαθέως τὸν ὄργανισμόν.

Ἐκ στατιστικῆς καταστρωθείσης ὑπὸ τοῦ Benisse καταφαίνεται ὅτι ἐκ 34 συνοικειῶν συγγενικῶν, ἐγεννήθησαν 192 τέκνα, ἐξ ὧν 58 ἀπέθανον κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν. Ἐκ δὲ τῶν εἰς ἀνδρικήν ἡλικίαν ἀρικομένων 134, οἱ 23 ἦσαν χοιραδικοί, 4 ἐπιληπτικοί, 2 φρενοβλαβεῖς, 4 εὐήθεις, 2 κωφάλαοι, 2 τυφλοί, 6 λευκιῶντες (albinos), 5 βεβλαμμένοι τὴν ὄρασιν, 24 ἐντελεῖς μὲν, ἀλλὰ κράσεως ἀσθενεῖς καὶ ὑγείας ἀκροσφαλοῦς, 46 δὲ μολίς κατασκευῆς ὀπισθοῦν καλῆς. Ὁ ἐλλεινὸς οὗτος κατάλογος εἶναι ἰκανὸς, νομίζομεν, ν' ἀποδείξῃ πόσον ὀλεθριαί εἰσιν αἱ συζεύξεις, ὅταν ἀπομακρύνωνται τῆς παρὰ τοῖς φυσιολόγοις λεγομένης διασταυρώσεως (croisement), ἧτοι τῆς ἑτερογενείας τοῦ αἵματος.

Ἄλλος ἐρευνητὴς τῶν ἀνθρωπίνων ἀθλιότητων, ὁ κ. Howe, ἀκολουθήσας παρὰ πόδας 17 συγγενικὰ συνοικεῖα, εὗρεν ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐγεννήθησαν 95 τέκνα, ἐξ ὧν τὰ 44 ἦσαν εὐήθεις, 12 χοιραδικὰ, 1 κωφὸν, 1 νάνος, καὶ μολίς 37 σῶα. Ἡ βλακία φαίνεται πλεονάζουσα, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Mitchell, ἐν ταῖς ἀρκτικαῖς νήσοις τῆς Σκωτίας, ὅπου τὸ μεμονωμένον τῶν κατοίκων ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ νυμφεύωνται μεταξύ των.

Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι κατὰ χώρας καὶ κλίματα διάφορα, ὡς καὶ κατὰ προδιαθέσεις διαφόρους τῶν ἀτόμων, διάφοροί εἰσι καὶ αἱ προσβολαὶ καὶ ἀκρωτηριασμοὶ τοῦ ὄργανισμοῦ, πηγὴν ἔχοντες τὸ ὁμαίμον· νῦν μὲν ἡ σὰρξ, νῦν δὲ ἡ διάνοια, καὶ ἄλλοτε ἀμφοτέραι προσβαλλόμεναι, πολλὰς καὶ διαφόρους παρουσιάζουσιν ἡμῖν στρεβλώσεις καὶ τερα-

τώδεις μορφάς, δι' ὧν ἀθλοὶ γονεῖς προκίχουσιν ἐπιθλιώτερα τέκνα.

Ἦδη ἐνώπιον τοιαύτης ζωφερᾶς εἰκόνας, κατὰ τοιοῦτων λυπηρῶν γεγονότων τί ἄρα ὀφείλομεν ν' ἀντιτάξωμεν; διὰ τίνων μέσων δυνάμεθα νὰ προφυλάξωμεν τοῦλάχιστον τὴν ἡμετέραν φυλὴν, ἐὰν ὅχι τὴν ἀνθρωπότητα σύμπασαν, ἀπὸ τῶν κινδύνων, ὧν ἡ ἐπιστήμη διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ ἐρεύνης κατέδειξε τὴν πραγματικότητα, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ νὰ βελτιώσωμεν τὴν ὁπτιμέραι καταφρέουσαν δημοσίαν ὑγείαν καὶ νὰ ἀνακτήσωμεν τὴν ἀπολεσθεῖσαν τῶν ἡμετέρων προγόνων βίωσιν καὶ εὐεξίαν;

Ἡμεῖς ἐμοὶ κριτῆ, διὰ τῆς αὐστηρότητος τοῦ νόμου, νόμου, ἀρετηριῶν ἔχοντος οὐ μόνον τοὺς ἠθικοὺς λόγους, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, ἀλλ' αὐτὴν τὴν φύσιν, παρ' ἧς καὶ δι' ἧς τὰ ὄντα παράγονται καὶ βιοῦσι, νόμου, ἐπιδιώκοντος τὴν διαταύρωσιν, ἧτοι τὸ ἑτερογενὲς τοῦ αἵματος, τὸ ἀντίθετον καὶ ἑτεροφυεῖς τῆς κράσεως, καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος, καθ' ὅσον οὗτος ἐκκρᾶται ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ ὄργανισμοῦ.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν γένει, ὡς καὶ ἐν τῷ μωσαϊκῷ νόμῳ, βάσις καὶ σκοπὸς τοῦ νομοθέτου ἦν τὸ διαφυλάξαι τὴν ἀγνότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν ἀρμονίαν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἢ οἰκογενεῖα, ὡς εὐγλώττως λέγει ὁ Portalis ἐν τῇ ἡδὴ μνησθείσῃ ἐκθέσει αὐτοῦ, ἐστὶν ὁ βωμὸς τῶν ἡθῶν, ὃν ὀφείλομεν νὰ προφυλάττωμεν κατὰ παντὸς μολύσματος· καὶ ἂν ὁ γάμος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν δὲν μολύνῃ, ἡ ἔλπις ὅμως αὐτοῦ παρὰ τοῖς συνοικοῦσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ἀπειρῶν ἀφορμῶν, δύναται νὰ γεννήσῃ κλίσεις καὶ σχέσεις ἐνόχους, δι' ὧν νὰ ἐπιβῶσι σκάνδαλα καταστρέφοντα καὶ ἀρμονίαν οἰκογενειακὴν, καὶ ἀγνότητα ἡθῶν, καὶ πᾶσαν ἀρετήν.

Ἐκ τῶν συγγενικῶν κωλυμάτων, τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ μωσαϊκῷ νόμῳ, δὲν φαίνονται ἔχοντα λόγον ὁμαίμονος εἰμὴ μόνον ἐξ, τὰ δ' ἄλλα εἰσὶν ἐξ ἀρχιστείας. Ὁ χριστιανισμὸς ὅμως πνεῦμα καὶ τῆς ὕλης ἐχθρὸς ἀμείλικτος, παραδεχθεὶς τὸν νόμον, ἐπέετεινε τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐπινοήσας καὶ πνευματικὰ κωλύματα (ὡς τὰ ἐκ τοῦ βαπτίσματος), πρὸς ἃ, ὡς καὶ πρὸς τὰ ἐξ ἀρχιστείας, ἡ φυσιολογία σιωπῆ οὐδὲν ἔχουσα εἰπεῖν.

Θετικώτερος ὁ μωαμεθανισμὸς, καὶ πρὸς τὴν ὕλην ἀείποτε ἀτενίζων, ἐφάνη ἦττον μὲν αὐστηρὸς πρὸς πάντα ἠθικὸν λόγον ἀφορῶντα τὴν ἐνότητα καὶ ἀρμονίαν τῆς οἰκογενείας, συγχωρήσας τὴν πολυγαμίαν καὶ τὰ ἄλλα ὅσα γινώσκουμεν, ἀλλ' ἐθεώρητε λόγον

ἀποκρῶντα κωλύματος γάμου τὴν γαλουχίαν· ὁ Μωαμεθανὸς, ὡς γνωστὸν, δὲν δύναται νὰ συζευχθῇ μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς τροφῆ αὐτοῦ, ἢν θεωρεῖ ἀδελφὴν ἐν γάλακτι.

Οὕτω λοιπὸν, ὡς πρὸς τὸ περὶ συζεύξεων ζήτημα, οἱ προγενέστεροι αἰῶνες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ θέσωσι νόμους κατὰ λόγον φυσιολογικόν, ἧτοι τὴν ἐκ τῶν ὑστερῶν ἐρευνῶν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς φύσεως, ἀπαιτήσεων, ἀνεπιδέκτων ἀλλοιωτήσεων καὶ ὑποχωρήσεων πνευματικῶν (ὡς εἴθισται* παρὰ τοῖς Δουτικοῖς διὰ τῶν dispenses), πάντη ἀντιγύρων νὰ ἐμποδίσωσι τὰ κατ' ἀνάγκην φυσικὰ ἀποτελέσματα ὧν ἐμνημονεύσαμεν.

Ἡ τοιαύτη ἐρευνα, ἡ τοιαύτη τῆς φύσεως ἐξακριβωσις πρὸς σύνταξιν νόμου, καὶ πρὸς ἣν εἴπεινον καὶ αἱ σοφὰ ἀναδιψήσεις καὶ παρατηρήσεις τοῦ Ἀριστοτέλους, περιέμενον καὶ πάλιν τὴν ἀναγεννητικὴν καὶ ζωογόνην ἐκείνην ἐποχὴν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καθ' ἣν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, οἷον εἰ ἀρυπνιζόμενον ἀπὸ τοῦ μεταϊωνικοῦ ληθάργου, ἐζήτησε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ συνεχίσῃ τὰς διακοπείσας ἐρεύνας τῆς ἐλληνικῆς ἀρχιότητος, περιέμενον, λέγω, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ πνευματικοῦ ὄργανισμοῦ, τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας καὶ πάλης, ἵνα ἐπιτύχωσιν, ἀλλ' οὐδὲν φεῦ! ἐγένετο μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς των τότε σοφῶν, διότι τίς ἠλπίσεν ὅτι ὁ ἐστεμμένος ἐκεῖνος στρατιώτης ἐμελλεν ἐν τῷ ἐγώισμῳ αὐτοῦ νὰ δεσμεύσῃ καὶ πάλιν τὸ μολίς χειραφετηθὲν ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ ἀποναρκώσῃ αὐτὸ καὶ πάλιν ὑπὸ τὸ πνιγηρὸν θάλασπον τῆς καισαρικῆς χλαμύδος καὶ τῆς ποντιφικῆς τηβέννου; Τίς ἠλπίσεν ὅτι μετὰ τόσας λάμπεις διανοητικῆς ἐνεργείας ἐξάλλου, ἐμελλε καὶ πάλιν ὁ λαὸς ἐκεῖνος, παρ' οὗ σύμματα ἡ ἀνθρωπότης ἀνέμενε τὴν ἀναγέννησιν αὐτῆς, ἐμελλε, λέγω, καὶ πάλιν νὰ κύψῃ τὸν αὐχένα ὑπὸ δεσποτεῖαν ἀπόλυτον, ἐχθρὰν πάσης συζητήσεως, ὑπὸ κληροκρατίαν φαυλὴν ὅσον καὶ φανατικὴν, πολεμίαν πάσης προόδου καὶ πάσης ἀληθείας;

Ἡ ἐπρωταί, φαίνεται, ὅπως ἡ ἀλήθεια ἐπιφανέσθαι τῷ κόσμῳ τούτῳ δυνήθη νὰ βασιλεύσῃ, νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἵνα ἄρῃ πρῶτον τὸν σταυρὸν αὐτῆς, καὶ βασανισθῇ, καὶ κολαπισθῇ, καὶ ἀνακολοπισθῇ, καὶ θανατωθῇ, καὶ ὕστερον ἀναστῆτα καθυποτάξῃ τοὺς δυνάστας τῆς γῆς καὶ τὰ ἔθνη. Ναί· θέλει ἀναττηθῆ, θέλει ἀναλάμψει καὶ πάλιν ἡ ἀλήθεια τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' οὐκ ἐπληρώθη ἐτι ὁ χρόνος.

Οὕτως ἐπιφανέσθαι μολίς ἡ ἀλήθεια κατὰ τὰ

τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐν ταῖς φυσιολογικαῖς ἐρεύνοις, δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ κύρος νόμου, διότι ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τότε κυριεύοντος πνεύματος, ὡς καὶ τοῦ νῦν, οὐδεμία ἀλλοίωσις τῶν παραδεδομένων ἦν καὶ ἐστὶ κατῳρθωτή.

Ἐμεῖς λοιπὸν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν συζυγιῶν νόμος ἐν Εὐρώπῃ, ὅσος ἦν καὶ πρότερον, διὸ καὶ πολλὰς βλέπομεν συζεύξεις συγγενῶν ἐξ αἵματος παρὰ τε τοῖς Χριστιανοῖς καὶ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ λοιποῖς, παρ' οἷς συγκεχώρηται ἡ σύζευξις τῶν ἐξαδέλφων, τοῦ θεοῦ μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς κτλ.

Παρ' ἡμῖν, χάρις τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ, ὁ περὶ γάμου νόμος ἀύστηρότατος ὢν κατὰ τῶν ἐξ αἵματος συγγενειῶν, ἱκανοποιεῖ μᾶλλον τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φύσεως, ἢ δὲ ὑπερβολὴ τῶν ἐξ ἀρχιστείας κωλυμάτων, ὡς καὶ τῶν πνευματικῶν, ἐπὶ ὅλοις ἠθικῶν καὶ οικονομολογικῶν βασιζομένη λόγων, οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπασχολῆσαι ἡμᾶς τοὺς περὶ φύσεως ἀσχολούμενους.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συζεύξεως τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν ὑπολείπεται ἡδὴ ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν τινα περὶ τῶν φυσικῶν τύπων, ὧν ἡ ἔκθεσις ἐκσφαλίζει ὅσον ὅσον τε καὶ τὴν ἀτομικὴν εὐτυχίαν τῶν συνερχομένων καὶ τῶν τέκνων τὴν εὐρωστίαν. (*Ἐπεται τὸ τέλος).

ΠΗΡΩΤΙΚΑ.

Ἀφορμὴν λαβὼν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ 44 ἀριθμῷ τῆς Σαββατειαίας Ἐπιθεωρήσεως (σελ. 637) διατριβῆς τοῦ κ. Α Γουίου ὑπὸ τὸν τίτλον ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΠΗΡΩ: ΠΑΙΔΕΙΑΣ, χαράσσω τὰς ἐπομένους εὐαριθμούς γραμμὰς.

Πρὸς ἀπαρτισμὸν ἡπειρωτικῶν ἢ καθολικῆς τῆ Ἠπείρου ἱστορίας τε καὶ γεωγραφίας ἀνάγκη ἀπόλυτος, ἵνα, πλὴν τῶν ἄλλων εὐπαιδευτῶν Ἠπειρωτῶν, οἱ ἐν ἀπάταις ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἠπείρου ἐλληνοδιδάσκαλοι, ὡς διδάσκαλοι γραμμάτων καὶ ἐλλητισμοῦ, ὅτι ἐκάστῳ αὐτῶν δύναμις, ἀσχοληθῶσι κατὰ τὰς τῆς ἀνέσεως αὐτῶν ὥρας εἰς τὴν καὶ ἐν σκιαγραφίᾳ περιγραφῆν τῶν ὄρεων, λιμνῶν, ποταμῶν, πεδιάδων, κοιλάδων, ἡθῶν, ἐθίμων, ἀρχαίων μνημείων καὶ εἴ τινας τοιοῦτου πρὸς συγγραφήν συμβάλλοντος, καὶ εἰς τὴν συλλογὴν λέξεων, φράσεων, παροιμιῶν, μύθων, δημοτικῶν ἁγμάτων, ἐπιγραφῶν μνημείων, κεράμων, πηλίνων ἀγγείων, σφραγιδογύφων καὶ νομισμάτων, ἅτινα πάντα ἡ γῆ ὡς τις θησαυροφυλάξ καλύπτει καὶ διαφυλάττει ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς, ἵνα παραδῶ τῷ μετὰ ἡπειρωτικοῦ αἰσθηματος ἐργαζομένῳ ὑπὲρ τοῦ ἐθνισμοῦ συλλογῆ.

Καθότι ἡ τοιαύτη συλλογή ὑπὸ πολλῶν γιγνομένη καὶ ταμειουμένη συντελεσεί ὡς νομίζω, τὰ μάλιστα εἰς τὴν λύσιν ταῦ ἡπειρωτικοῦ ζητήματος, ἤτοι εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Ἡπειρωτικῶν. Ἄλλως δὲ τούτου γιγνομένου, οὐδέποτε, οἶμαι, προσηκόντως ἐξακριβωθείσεται ἡ ἱστορία καὶ γεωγραφία τῆς πατρίδος μου, ἧς οὐδὲν τιμιώτερον καὶ ἀγιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ ἐν μείζονι μοίρῃ καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων· τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν, ἀλλὰ διακρινεῖ terra incognita.

Ὅτι δὲ πολλὰ τὰ διακρινόμενα τὴν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν τῆς Ἡπείρου, ἧτις κατὰ τὸν Γίβωνα ἤτον γνωστὴ ἐστὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀμερικῆς (ἵ) ἀποκαλυφθήσονται τοῖς ἀρχαιολόγοις καὶ ἀρχαιοδίφαις, μαρτυρεῖ τρανῶς ἡτε σπουδαιότατη πασῶν ἀνακάλυψις τοῦ ἐν Δωδώνῃ ἀρχαιοτάτου πελασγικοῦ μαντείου τοῦ ἀστεροπητοῦ Διὸς ὑπὸ τοῦ περιηλιμένου γόνου τῆς Ἡπείρου Κ. Καραπάνου, ἐν ᾧ ἀρμονικῶς συμβῶσιν ὅτε λόγιος καὶ κερδῶν Ἐριτῆς, καὶ ἡ πληθὺς τῶν παλαιοῦ πόλεων αὐτῆς, ἐν αἷς φθορὰν καὶ πανωλεθρίαν, ὡς ἄλλος Ἀττίλας, ἐπήνεγκε τῷ 167 πρὸ Χριστοῦ ὁ τοῦ ἐν Κάνναις πεσόντος Αἰμιλίου ἄξιος υἱὸς Αἰμίλιος Παῦλος, συνεπέειξ δρακοντίου δόγματος τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου κελεύοντος «τὴν Ἡπειρον παραδοῦναι τῷ στρατῷ εἰς διαρπαγὴν καὶ λεηλασίαν».

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου οὐκ ἄπο σκοποῦ θεωρῶ ἐπισυνάψαι τὰ σχετικὰ συγγραφεῶν τινῶν χωρία, ἅτινα οὐ βόδιως ἠρασιάζηται, τῆς βιβλιοθήκης μου οὐσης πτωχῆς. Πρὸς πραγμάτων τοῦ εἰρημένου συγκλητικοῦ δόγματος ὁ συνετὸς καὶ δραστήριος Αἰμίλιος Παῦλος ἐκ τῆς Μακεδονίας ἀνεξέυξεν εἰς τὴν ταλαίπωρον Ἡπειρον. «Διωκόμενων δὲ πάντων αὐτῶν καλῶς, ἀσπασάμενος τοὺς Ἕλληνας καὶ παρακαλέσας τοὺς Μακεδόνας μεμνησθαι τῆς δεδομένης ὑπὸ Ῥωμαίων ἐλευθερίας, σῶζοντας αὐτὴν δι' εὐνομίας καὶ ὁμονομίας, ἀνεξέυξεν ἐπὶ τὴν Ἡπειρον ἔχων δόγμα συγκλήτου, τοὺς συμμειχρημένους αὐτῷ

(ἵ) Ὁ γνωστὸς γεωγράφος Κ. Mannert βήτις ἀποφάνεται «Κρεῖττον γινώσκωμεν τὰς τῆς Ἀμερικῆς καὶ Ἀφρικῆς παραλίαις καὶ τὰς τῆς Ἀσίας μεσογείας, ἢ τὰς τόσας ἐγγυὺς ἡμῶν κειμένας χώρας τῆς Εὐρώπης, ἧτοι τὴν Ἡπειρον, Ἰλλυρίαν καὶ Μακεδονίαν». Ὁ δὲ ἱστορικὸς G. Grote «Ἡ γεωγραφία τῶν χωρῶν, ἧς παλαιοὶ ποτ' ᾔσκουν τὰ μεγάλα τῶν Ἰλλυριῶν, Μακεδόνων, Παιόνων καὶ Θρακῶν ἔθνη, ἧκιστα καὶ νῦν ἐτι γινώσκεται, εἰ καὶ περιηγητῶν ἐρευνῶν οὐ μικρὸν συνεβάλλοντο ὑπὲρ τῆς αὐτῶν γνώσεως».

τὴν πρὸς Περσέα μάχην στρατιώτας ἀπὸ τῶν ἐκεῖ πόλεων ὠφελῆσαι» (Πλουτ. ἐν βίῳ Αἰμιλ. 29). «Senatum praedam Epiri civitatum quae ad Persea defecissent, exercitui dedisse, summissis centurionibus in singulas urbes, qui se dicerent ad praesidia deducenda venisse, ut liberi Epirotae, sicut Macedones, essent, denos principes ex singulis evocavit civitatibus» (Liv. 45, 34). Φοβούμενος δὲ Αἰμίλιος ἀντίστασιν τῶν Ἡπειρωτῶν τῷδε τῷ τεχνάσματι ἐχρήσατο. «Βουλόμενος δὲ πᾶσιν ἅμα καὶ μηδενὸς προσδοκῶντος, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιπετεῖν, μετεπέμψατο τοὺς πρώτους εἰς ἐκάστης πόλεως ἀνδρας δέκα καὶ προσέταξεν αὐτοῖς ὅσος ἀργυρὸς τις καὶ χρυσὸς ἐν οἰκίαις καὶ ἱεροῖς ἡμέρᾳ βήτη καταφέρειν. Ἐκάστοις δὲ συνέπεμψεν, ὡς ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο φρουρὰν στρατιωτῶν καὶ ταξίτηρον προσποιούμενον ζητεῖν καὶ παραλαμβάνειν τὸ χρυσιόν. Ἐνστάτης δὲ τῆς ἡμέρας, ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα καιρὸν ἄρμήσαντες ἐτρέποντο πρὸς καταδρομὴν καὶ διαρπαγὴν τῶν πόλεων, ὥστε ὄρα μιᾷ πεντεκαίδεκα ἀνθρώπων ἐξανδραποδίσθηναι μυριάδας, ἐβδομήκοντα δὲ πόλεις πορθηθῆναι» (Πρβλ. Πολύβ. 30, 14, 7. Στράβ. 7, 322. Ἀππ. Ἰλλυρ. 9, Δίον Κάσσ. 67, 2. Ζωναρ. 9, 24). «Quibus quum denuntiasset, ut aurum atque argentum in publicum proferretur, per omnes civitates cohortes dimisit. Ante in ultiores, quam in propiores, profecti, ut uno die in omnes perveniretur. Edita tribunis centurioni busque erat que agerentur. Mane aurum omne argentumque collatum: hora quarta signum ad deripiendas urbes datum est militibus: tantaque praedia fuit ut in equitem quadringeni denarii peditibus duceni dividerentur, centum quinquaginta millia capitum humanorum abducerentur: Muri deinde direpturum urbem diruti sunt: ea fuere oppida circa septuaginta. Vendita praedia omnium, de ea summa militi numeratum est» (Liv. 45, 34. Πρβλ. Plin. 4, 10. Eutrop. 4, 8). «Γενέσθαι δ' ἀπὸ τοσαύτης φθορᾶς καὶ πανωλεθρίας ἐκάστῳ στρατιώτῃ τὴν δόσιν οὐ μείζον ἕνδεκα δραχμῶν (τοῦ Λιθίου λέγοντος ἐκάστον μὲν ἑπτά λαβεῖν 409 δηνάρια=δραχμὰς, ἐκάστον δὲ περὶ 200), φέρει δὲ πάντας ἀνθρώπους τὸ τοῦ πολέμου τέλος, εἰς μικρὸν οὕτω τὸ καθέκαστον λήμμα καὶ κέρδος ἔθνους ὅλου κατακερματισθέντος. Αἰμίλιος μὲν οὖν τοῦτο πράξας μάλιστα παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἐπιεικῆ καὶ χρηστὴν οὖσαν εἰς Ἰπρικὸν κατέβη» (Πλου-

ταρχ. Αἰμιλ. 29—30. «il est probable que le restaurateur de la Grèce réparait alors les désastres causés par Paul Emile, qu'on peut regarder comme le précurseur d'Attila dans la Macédoine et dans l'Épire... ce fut à Oricum que Paul Emile, chargé des dépouilles de ces provinces, avec Persée, et sa famille, qu'il destinait à errer son triomphe, après avoir signalé par le meurtre, le pillage et l'incendie, la plus éclatante vengeance de Rome» (Ponquerille vol. 4, p. 326).

Συλλογεῖς τῆς συγγραφικῆς καὶ ιδιωτικῆς ἔλης, ἔχετε αἰεὶ ὑπ' ὄψιν τὰ χρυσὰ τοῦ λόρδου Βύρωνος υἱοῦ τοῦ περιφήμου καυδρχου Βύρωνος ῥίματα. «Μέλλομεν νὰ διατρέξωμεν χώρας (Ἡπειρον καὶ Ἀλβανίαν) τοιαύτης καλλονῆς, ὅποιαν δύναται νὰ πλάσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία κατὰ τὰς μονήρεις ὄνειροπολήσεις της, χώρας ὅποιας ὑμνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς εἰς τὰς νέας εὐτοπίας των, τὰς σκοπούσας νὰ διδάξωσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς πᾶσαν ὑψηλὴν προορισμὸν ὀφείλουσι ν' ἀποβλέπωσιν, ἐὰν τὰ διεφραμμένα ταῦτα πλάσματα ἐγένοντο ποτε ἐπιδεικτικὰ τοιοῦτων μαθημάτων» (Ἀποδῆμ. τοῦ Τσιλλῶ Ἀρόλδου. ἔσμα β', 36). Εὐγε τοῦ Βύρωνος! Εὐγε τοῦ Ὀμήρου τῆς μεγάλης ἐποποιίας! Εὐγνωμοσύνη αἰώνιος τῷ ἀθανάτῳ ποιητῇ!

Κλείω τὰ ὀλίγα ταῦτα διὰ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς βήτρας «Πάτριον ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι».

Ἐν Δοξάτῳ, ὀκτώβριος τοῦ 1878.

Θ. ΓΟΝΙΟΣ.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ ΙΑΠΩΝΙΑ.—Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιθεώρησις ἐδημοσίευσεν ἄρθρον τοῦ κ. Μαζάνα Μένδα, γενικοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῇ παγκοσμίῳ τῶν Παρισίων Ἐκθέσει περὶ τῆς Ἰαπωνικῆς κοινωνίας.

Ἐκ τοῦ ἁρθρου τούτου ἀρυόμεθα τὰς ἐπομένους περιχοπὰς περὶ τῶν ἐνασχολήσεων τῶν γυναικῶν ἐν Ἰαπωνίᾳ.

Αἱ γυναῖκες τῶν ἐγγενῶν, ὡς καὶ αἱ σύζυγοι αὐτῶν, λαμβάνουσιν ἅπασαι ἐξαιρετὸν ἀνατροφὴν καὶ μόνιμον παιδείαν. Ἡ τάξις αὕτη εἶναι λίαν δραστηρία καὶ φίλη τῆς προόδου. Αὕτη ἀριθμεῖ ἐν ταῖς τάξεσιν αὐτῆς μέγαν ἀριθμὸν ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν, δὲν ἐνασχολεῖται ὅμως πολὺ εἰς τὴν μουσικὴν, καίτοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεδῶθη εἰς αὐτήν.

Αἱ γυναῖκες τῶν ἰαπώνων ἐγγενῶν ἐπιδίδονται πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐκμάθησιν ποιήσεων.

Μία τῶν μάλλον ἐνδιαφεροσῶν καὶ ταυτοχρόνως ἐκ τῶν γλυκυτέρων αὐτῶν ἐνασχολήσεων εἶναι ἡ σύνθεσις τῶν ἀνοδοσμητῶν. Τὰ ἄνθη ἔχουσι ἰδίαν γλῶσσαν διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῶν σχημάτων αὐτῶν, καὶ τῶν χρωμάτων, ὡς οἱ ἀνθρώποι ἔχουσι τοιαύτην διὰ τῆς ἀκοῆς, διὰ τῆς ὁράσεως, διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῶν νευμάτων. Ἡ γλῶσσα τῶν ἀνθῶν οὕτε ἤττον ἐνδιαφερούσα εἶναι, οὕτε ἤττον εἰκονογραφικῆ. Οὕτως ἡ σύνθεσις τῶν ἀνοδοσμητῶν εἶναι ἀληθὴς τέχνη ἐν Ἰαπωνίᾳ. Εὐρίσκει τις μεταξὺ αὐτῶν ἐξαιρετοὺς ἀνοδοσμητῶν, αἵτινες εἶναι ἀληθῆ μικρὰ ἀριστουργήματα ὑπομονῆς, νοημοσύνης, δεξιότητος, λεπτότητος, καλλιαισθησίας. Οὕτως οἱ ἀληθῆς καλλιτέχναι τοῦ εἶδους τούτου γνωρίζουσι νὰ ζωγραφῶσι καὶ νὰ δεικνύωσιν ἅπασας τὰς ἐντυπώσεις τῆς ψυχῆς, χαρὰν ἢ λύπην, ἠδονὴν ἢ ὀδύνην· νὰ παριστώσιν τὰς ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας, νὰ ἐπαινῶσιν ἢ νὰ ψέγωσι κτλ. Ἡ τακτοποίησις ἀνοδοσμητῶν δύναται νὰ ποικίλλῃ ἐπ' ἄπειρον, ὡς αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθητικὰ, ἕνα θέλει τις νὰ ζωγραφῆσθαι.

Μία τῶν διασκεδάσεων τῶν γυναικῶν, μάλλον δ' εἶπεν μία τῶν ἐνασχολήσεων αὐτῶν, διότι ἐν Ἰαπωνίᾳ τὸ πᾶν ὑπάρχει, ὅσον τὸ δυνατόν, σκοπὸς ὠφελείας, εἶναι ὁ χορὸς. Ὁ χορὸς ἐν Ἰαπωνίᾳ ὑπάρχει ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς γυναῖκας. Δὲν χορεύουσιν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Εὐρώπης χώραις, ὡς ἐτι καὶ ἐν τισὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἀποκλειστικῶς πρὸς ἠδονὴν καὶ πρὸς διασκεδασίαν· τείνουσι πρὸς σκοπὸν εὐγενέστερον, ὑψηλότερον, τοῦ νὰ τελειοποιήσωσι καὶ νὰ ἐξευγενίσωσιν ἐνὶ λόγῳ τὴν ἀγωγὴν τῶν γυναικῶν. Αἱ γυναῖκες χορεύουσιν ὅπως μάθωσι νὰ κρατῶνται κλῶς, νὰ δίδωσι κομψότητα εἰς τὴν στάσιν καὶ τὰς κινήσεις αὐτῶν. Διὰ τῆς τέχνης τοῦ χορεύειν, διδάσκουσι τὰς ἐγγενεῖς νεάνιδας, ὅπως διακρίνωσιν διὰ τοῦ κομψοῦ βαδίσματος καὶ νὰ κρατῶνται κατὰ διακεκριμένον τινὰ τρόπον. Ὁ κύριος λοιπὸν λόγος τοῦ χοροῦ εἶναι νὰ προσκτῶνται τὸ χάριεν καὶ νὰ διακρίνωσιν διὰ τούτου ἐν ἅπάσαις ταῖς κινήσεσιν καὶ ταῖς πράξεσιν αὐτῶν.

Ὅσον δὲ περὶ τοῦ γάμου τῶν ἐν Ἰαπωνίᾳ γυναικῶν, ἡ περίοδος τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν αὐταὶ ὑπανδρεύονται συνήθως, εἶναι ἡ ἀπὸ δέκα εἰς μέγιστον εἰκοσι καὶ δύο ἐτῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ μέχρι τῶν εἰκοσι πέντε περίοδος.

Ὁ ἰαπωνικὸς νόμος παραδέχεται τὸ διαζύγιον, καὶ παρουσιάζεται μὲν τοῦτο λίαν συνεχῶς ἐν πράξει,

ἀλλ' οἱ δευτέροι γάμοι εἶναι σπανιώτατοι. Αἰσθάνονται γενικῶς μεγίστην ἀπέχθειαν, ὅπως συνάψωσι δευτέρων γάμον, καίτοι ὁ νόμος δὲν ἀπαγορεύει τοῦτο. Ἡ συνήθεια αὕτη, ἥτις κατέστη θημιον, ὑφίσταται νῦν, ἀν' οὐχὶ ὡς νόμιμον ἀξίωμα, ὡς κανὼν τοῦλάχιστον κοσμιότητος ἐν Ἰαπωνίᾳ, ἢ δὲ κανὼν οὗτος εἶναι γενικῶς σεβαστός. Ἐπειδὴ εἶναι ἀρχὴ ἐν Ἰαπωνίᾳ, ὅπως ὁ γεννώμενος ἐν τῇ χώρᾳ ἀρεῖται ἵνα μένη ἐν αὐτῇ καὶ νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ὅπως πολιτογραφηθῇ ἐν ἄλλῃ, οὕτως ἐπίσης κατέστη ἀρχὴ σεβαστοτάτη, ὅτι, ὅταν τις ἀπαξ ἐνυμφεύθῃ, δὲν πρέπει, δι' οἰονδήποτε λόγον καὶ ἀν' διελύθη τὸ συνοικεσίον καὶ μάλιστα διὰ διαζυγίου, νὰ ἀναζητήσῃ νὰ συνάψῃ νέον γάμον.

Τὸ κάλυμμα τῶν Ἰαπωνίδων διαφέρει κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν θέσιν αὐτῶν. Αὗται φέρουσι τριῶν εἰδῶν καλύπτρας, μίαν ἐν τῇ παιδικῇ καὶ νεανικῇ αὐτῶν ἡλικίᾳ, δευτέραν μετὰ τὸν γάμον καὶ τρίτην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῶν. Οὕτω διακρίνεται τις νεάνιδα ἀπὸ τῆς ὑπάνδρου καὶ αὐτὴν ἀπὸ τῆς χήρας.

Περιπλέον τὸ κάλυμμα δὲν εἶναι τὸ μόνον σημεῖον, δι' οὗ δύναται τις νὰ διακρίνῃ τὰς γυναῖκας καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν θέσιν, ἐν ἣ ἐπίστανται. Τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ἀλλάσσουν καθ' ὅσον χρόνον καὶ τὸ κάλυμμα.

Ἐν Ἰαπωνίᾳ αἱ γυναῖκες δὲν φέρουσι πέλους, δὲν φέρουσι ἐπίσης, καὶ ἰδίᾳ αἱ γυναῖκες αἱ ὑπερτρικοντούτιδες, ἱματισμὸν ἐξ ὑφάσματος λαμπροῦ χρώματος, δυνάμενον νὰ ἐπισύρῃ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν.

Ἡ κόμωσις τῶν Ἰαπωνίδων συνίσταται ἀποκλειστικῶς ἐκ τινος ἀριθμοῦ μακρῶν καρφίδων, ἃς γινώσκουσι τεχνηέντως νὰ προσαρμόζωσιν εἰς τὴν κόμην αὐτῶν.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΟΛΟΣ.—Ἡ ἀρκτική σουηδικὴ ἐκδρομὴ, ἣν διεύθυνε ὁ κ. Νόρδεσκολδ καὶ περὶ τῆς ἐγγραψῆσαν ἱκανά (*), ἐξακολούθει ἐπιτυχῶς τὰς ἐξερευνησεῖς αὐτῆς. Κατὰ τὰς τελευταίας πληροφορίας κάμυσαν τὸ ἀκρωτήριον Γελουόσκιν, τὴν βορειότεραν τῆς Ἀσίας χώραν, ἀφίκετο εἰς τὸ στόμιον τοῦ Κατάγκα. Ἐπειδὴ ἡ θάλασσα πάντῃ ἀπῆλλαγμένη εἶναι πάγων, ἐξακολούθει τὸν πλοῦν αὐτῆς ἐν πάσῃ δυνάμει τοῦ ἀτμοῦ πρὸς τὸν Βερίγγιον πορθμὸν, ἐλπίζουσα νὰ φθάσῃ ἐκεῖ πρὶν ἢ περιστῆ εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀγκυροβολῆσαι εἰς ὄρμον τινὰ πρὸς διαχείμασιν.

(*) Ἰδε ἀριθμὸν 45.

Γνωστὸν ὅτι ἡ ἐκδρομὴ τοῦ Νόρδεσκολδ ἀπάρκαται ἐκ Γοθμβούργης τὴν 15 παρελθόντος ἰουλίου, κύριον ἔσχε σκοπὸν τὴν ἐξερεύνησιν παντὸς τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς ἀρκτικῆς θαλάσσης καὶ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν βορειοανατολικὴν ὁδόν.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Νόρδεσκολδ ἡ σιθῆριος θάλασσα χωρίζεται τῆς κυρίως λεγομένης πολιτικῆς διὰ σειρὰς νήσων, ἐξ ὧν μόνον τὴν Βράγγελ καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Νέας Σιθῆριος γινώσκουμεν.

Οὐδὲν πλοῖον ἤδυνήθη ἄχρι τοῦδε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τοὺς ἐπικινδύνους τούτους ὄρμους, πλήρεις ἐπιπλεόντων πάγων, αἰείποτε ὑπὸ τῶν ἀνέμων παρασυρομένων. Ἐὰν ἡ σουηδικὴ ἐκδρομὴ ἤδυνήθη νὰ διελθῇ κατὰ σептέμβριον, ὡς ὑπάρχει λόγος νὰ πιστεύσωμεν, τὸν Βερίγγιον, οἱ κόποι αὐτῆς θὰ στεφθῶσιν ὑπὸ μεγίστης ἐπιτυχίας. Εἰς Εὐρώπην θὰ ἐπανακάμψῃ δι' Ἰαπωνίας, Ἰνδιῆς καὶ Σουεῖ. Ὑπομνήσωμεν ἐνταῦθα ὅτι τὰς δαπάνας καταβάλλουσιν ἐξ ἡμισείας ἡ σουηδικὴ κυβέρνησις καὶ ὁ σκώτος τραπεζίτης Ὁσκαρ Λίξων μετὰ τοῦ ῥώσσοι Σιθῆριανκῶφ.

ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ κ. Νόρδεσκολδ ἐτάχθησαν τρία πλοῖα, ἡ Βέγα, ἡ Λένα καὶ τὸ Φράζερ, ἐφ' ὧν ἐπιβαίνουσι τέσσαρες ἐπιστήμονες, ἐντεταλμένοι ἕκαστος εἰδικόν τινα κλάδον τῶν φυσικῶν καὶ φυσιολογικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ Βέγα πλοίαρχον ἔχει τὸν λοχαγὸν Παλαιδερ, κυβερνῶντα ἄλλοτε τὸ Πέτεμ, κατὰ τὴν ἀρκτικὴν ἐκδρομὴν τοῦ 1872—1873, τὸ δὲ πλήρωμα σύγκειται ἐξ ἀξιωματικῶν τοῦ σουηδικοῦ, τοῦ δανικοῦ καὶ τοῦ ἰταλικοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργείου, ἐξ ἀρίστων ναυτῶν τοῦ βασιλικοῦ σουηδικοῦ ναυαρχείου καὶ ἐξ ἀλιέων φαλαινῶν, παρακολουθούτων ὡς ἀλεξιπάρχων (icemastros).

Ἀπὸ τῆς 15 ἰουλίου δύο μόνον λακωνικώτατα τηλεγραφήματα ἐλήφθησαν περὶ τοῦ πλοῦ τῆς ἐκδρομῆς τοῦ Νόρδεσκολδ, ἀποσταλέντα ἐκ Πόρτ-Δίξων ἐν τῷ στομίῳ Γενίσσει καὶ ἐξ Ἰρκούτσκις. Εἰς τῶν ἐξερευνητῶν ἐντεταλμένος ἰδίᾳ μαγνητικὰ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Βέγας ἀπέστειλεν εἰς Γοθμβούργην πρῶτην ἔκθεσιν ἐκ Πόρτ-Δίξων τῇ 7 αὐγούστου, περιέχουσα ἐμπεριστατωμένως περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ πλοῦ λεπτομερείας, ὧν ἡ ἐπομένῃ περιλήψις ἀναγινώσκειται μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος.

Τῇ 21 ἰουλίου ἀπῆρεν ἡ Βέγα ἐκ τοῦ λιμένος Γομσῆ, πρὸς βορρᾶν τῆς Νορβηγίας, ἀφοῦ ἐπρομηθεύθη τροφὰς, ἀνθρακὰς καὶ διφθέραις. Τὴν ἐπιούσαν, περὶ τὴν ἐσπέραν, ἠγκυροβολοῦμεν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Μαάσο, μικρᾶς νήσου παρὰ τὸ βόρειον ἀκρωτήριον.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, μεθ' ὅλην τὴν καταπίπτουσαν βροχὴν, ἀπέβημεν καὶ κατήλθομεν τοὺς περικυκλούντας τὴν νῆσον ἀπορρώγας βράχους. Ἐπὶ τῶν ὄχθων μικρᾶς λίμνης συνηνητήσαμεν ὑπερμεγέθεις ὄγκους «εἰσοφόρων καπιτάτων». Ἐπὶ δύο ἡμέρας ὁ ἄνεμος δὲν ἔπαυσε πνέων τ' οσοῦτο σφοδρῶς, ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ βίψωμεν καὶ τὴν δευτέραν ἡμῶν ἄγκυραν.

Τῇ 25, διὰ μέσου πυκνοτάτης ὑμίχλης ἐξηκολουθοῦμεν τὸν ἡμέτερον πλοῦν διὰ τῶν ἀκρῶν (sund) τοῦ Μααξέρου καὶ περὶ μεσημβρίαν ἀκριβῶς ἐθεωροῦμεν τὸ βόρειον ἀκρωτήριον, ὅπερ ἐκάμπτουμεν τὴν ἕκτην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 25 ἰουλίου, διευθυνόμενοι εὐθὺ πρὸς τὴν Νέαν Ζέμπλαν. Τῇ 28 περὶ τὴν ἐσπέραν ἀνεκαλύπτομεν τὴν ἄκραν Γουζενοῦ καὶ παρεπλέον τὴν ἀκτὴν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ. Ἐνταῦθα ἐφάνη καὶ ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὀλίγιστος πάγος.

Τῇ 30 ἰουλίου παρεπλέον κατὰ μήκος τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου Βαίγατς. Ὁ καιρὸς ἦτο ἀληθῶς εὐάρετος· ὁ ἥλιος ἤκτινοβόλει μεθ' ἀπάσης αὐτοῦ τῆς λαμπρότητος, καὶ οὐδεμία αὔρα ἠρόνατο ν' ἀποβῆ ἐπικαιρητή. Κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν τὸ Φράζερ προσεγγίσαν καθωδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὸν λιμένα Χαθαρόδας. Οὕτω καλεῖται καὶ ἡ μικρὰ πόλις ἐν ἣ τὸ θέρος μετὰ τῶν σαμογετῶν ὑπηρετῶν αὐτῶν διέρχονται οἱ ῥώσσοι ἀλιεῖς καὶ θηρευταί, ἀποσυρόμενοι, ἀμα τοῦ χειμῶνος προσεγγίσαντος, εἰς Πούντ-Ὀρζέσκ ἐπὶ τῆς Πετχώρας.

Ἐν Χαθαρόδα συνηνητήσαμεν ἑκατοντάδα ἀνθρώπων, ἐν οἷς ἐννέα μόνον ἦσαν ῥώσσοι, τῶν λοιπῶν πάντων ἀνηκόντων εἰς τὴν παράδοξον νομαδικὴν φυλὴν, τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σαμογέται ἢ σολομομφάγοι καὶ οἰκοῦσαν μέρος τοῦ κυβερνεῖου Ἀρχαγγέλου καὶ Βογδάς ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Ρωσίᾳ. Ἡ πόλις ἀποτελεῖται ἐξ ἐκκλησίας ἀθλοῦ ξυλίνου παραπήγματος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ φέροντος ἐπὶ τῆς κορυφῆς σταυρὸν, καὶ ἐκ πέντε καλυβῶν ἐκ σανίδων ἢ ἐκ βρύων. Αὗται, τοῖς ῥώσσοις προωρισμένοι, φέρουσι ἐκάστη πρὸς τῆς θύρας αὐτῶν ξύλινον σταυρὸν ἐμπεπηγμένον ἐν τῷ οὐδῶ. Οἱ Σαμογέται ζῶσιν ὑπὸ εἶδη σκηνῶν καλουμένων Ὑσόρτ.

Κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐσπέραν τῆς ἀφίξεως ἡμῶν προσεκλήθημεν νὰ λάβωμεν τὸ τίον παρὰ τῷ κ. Ἰβάν Ἀλεξάνδροβιτς, τῷ πλουσιωτέρῳ τῆς χώρας. Ἐδωκεν ἡμῖν ἐπωφελεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ ἰσθμοῦ Γιουγούρ, ὅτι μέλλομεν νὰ εὕρωμεν αὐτὸν ἄνευ πάγων. Τὴν ἐπιούσαν μετέβην μετὰ τοῦ Νόρδεσκολδ καὶ τοῦ ἱατροῦ Ἀλμικς, ὅπως ἐπισκεθῶ

τὴν νῆσον Βαίγατς. Καί τοι ἡ νῆσος αὕτη δὲν ἔχει πλέον ἀγρίας ἐλάφους καὶ ἤκιστα ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ λευκαὶ ἄρκτοι, συμπαρελάβομεν οὐχ ἤττον τὰ πυροβόλα ἡμῶν· ἀλλὰ μόνον σκολόπκκας τινὰς ἐφορεύσαμεν.

Ὁ κύριος ἡμῶν σκοπὸς ἦτο τὸ ποιῆσαι ἐκδρομὴν ἐν τῷ λόφῳ, ὅπου οἱ Σαμογέται, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, οὐδὲν ἕτερον ἔχουσι θρησκευμα ἢ παχυλὸν φετιχισμὸν, ἔθουον τοῖς θεοῖς αὐτῶν. Ὁ λόφος οὗτος ἀπῆλαυε μεγίστου σεβασμοῦ ταῖς σαμογετικαῖς φυλαῖς. Ἐπὶ πολλὴ ἀναζητήσαντες ἀνεκαλύψαμεν αὐτόν. Καλύπτεται ὑπὸ λίθων καὶ πύας. Ἐπὶ τῆς νοτιοανατολικῆς αὐτῶν ἄκρας παρατηροῦνται ἐντὸς τῆς γῆς κεχωσμένη πληθὺς καυλῶν δένδρων, ὁμοίων πρὸς βάβδους καὶ φερόντων ἐκάστου δύο ἐντομάς, τὴν μὲν παριστώσαν τὴν βίνα, τὴν δὲ τὸ στόμα· αὗται εἰσιν αἱ ὑπὸ τῶν Σαμογετῶν λατρευόμεναι θεότητες.

Μεταξὺ τῶν ἐν τοῖς πέριξ διεσπαρμένων καὶ ἰδίᾳ ἐξ ἐλαφείων κεράτων ἀποτελουμένων ἀναθημάτων εἶδομεν καὶ τὴν αἰματόεσταν κερατὴν ἄρκτου τῶν πολικῶν θαλασσῶν μετὰ τῶν ἐμπροσθίων ἄκρων αὐτῆς, πληθὺν ἑτεροστόμων σφυρῶν, σιδηροῦς στεφάνους καὶ διάφορα ἄλλα σιδηρᾶ ἀντικείμενα.

Ἐνῶ ἐνησχολούμην περὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ περιέργου τούτου συνόλου, ὁ κ. Νόρδεσκολδ καὶ ὁ κ. Ἰβάν προέβαινον ἐτι πορρωτέρω. Ἀνεκάλυψαν σαμογετικὸν τύμβον, ἐκ δρυὸς, ἔχοντα σχῆμα κιβωτίου, ὕψος τριῶν ποδῶν καὶ καλύπτοντα ἀνθρώπινα ὀστᾶ, ὄπλα καὶ βέλη.

Τὴν 1 αὐγούστου ἀνεύραμεν τὴν ἄγκυραν καὶ, ἀπὸ τῆς εἰσόδου ἡμῶν εἰς τὴν θάλασσαν Καρὰ, ἐπεδιδόμεθα εἰς καταμετρήσεις ὑδάτων, εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας καὶ εἰς παντοίας ζωολογικὰς καὶ βοτανικὰς ἀνακαλύψεις ζωύφιων καὶ φυκιῶν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν ὑδάτων ἐξαγομῆμεν.

Τὴν 2 αὐγούστου ὁ ἱατρὸς Ἀλμικς ὁ λοχαγὸς Νόρδιστ καὶ ἐγὼ ἀπεστάλημεν ἐπὶ εἰδικῇ ἐντολῇ, ἐπιβαίνοντες τῆς Λένας, εἰς τὰς νήσους Βελῆ, κειμένας ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἰαλμαλάνδ ἢ τῆς σαμογετικῆς χερσονήσου. Ὁ ἱατρὸς ἐμελλε ν' ἀτχοληθῆ περὶ βοτανικῶν, ὁ λοχαγὸς περὶ ἀγορᾶν ἐπιτοπιῶν περιεργότητων, ἐγὼ δὲ περὶ ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις.

Ἀπῆραμεν τὴν ἐνδεκάτην πρωϊνὴν ὥραν καὶ τὴν δωδεκάτην ἐφθάσαμεν εἰς τὴν μεγάλην σειρὰν τοῦ περικυκλῶντος τὴν βορειοδυτικὴν ἀκτὴν πάγου. Δυνηθέντες νὰ διανοιζόμεν ὁδὸν τινὰ διὰ μέσου τῶν πάγων, τέλος περὶ τὴν ἐνάτην πρωϊνὴν ὥραν ἀφικόμεθα

εις τὴν δυτικὴν εἴσοδον τοῦ πορθμοῦ Βελῆ, ἢ μετὰ δυσχερείας διήλθομεν καὶ περὶ μεσημβρίαν ἠγκυροβολώμεν ἐν τῇ μυχῶ ὀρμίσκῳ ἐν τῷ νοτιοδυτικῷ τῆς νήσου. Τοῦ καιροῦ μὴ ἐπιτρέποντος ἐπιστημονικὰς μελέτας, ἀπέβημεν πρὸς θήραν ἀγέλης ἐλάφων, ἃς ἐκ τοῦ πλοίου εἶδομεν ἀλλὰ τῆς χώρας ὀμαλωτάτης οὐσης, ἀδύνατος ἀπέβη ἢ προσέγγισις τῶν ζώων τούτων, ταχέως ἐξαφανισθέντων ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ὄψων. Ἐν τούτοις ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλεξώμεν πληθὺν βρώων καὶ ἐχαράξαμεν χάρτην τινὰ τοῦ πορθμοῦ Βελῆ. Ὁ ἐπίλοιπος ἡμῶν περίπλους μέχρι τοῦ Ἠδρ-Δίξων δὲν παρέχει ἐπιπέδῳ ἄξια μνήμης. Ἐν τούτοις ἀπῆλθομεν εἰς ἐξερευνητὴν χωρῶν ἀγνώστων καὶ ἀνεξερευνητῶν.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΧΟΣΡΟΗ. — Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 30 ὀκτωβρίου τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ὀραίων τεχνῶν, ὁ κ. Schefer σπουδαῖος ἀρχαιολόγος, ἀνέγνωσεν ὑπομνηματίον τῶν περιηγήσεων τοῦ Νασιρ Χοσρόη ἐν Συρίᾳ, Παλαιστίνῃ Αἰγύπτῳ καὶ Ἀραβίᾳ κατὰ τὸ 1045—1056 μ. Χ. ἔτος.

Ἐν τῷ σπουδαιότατῳ αὐτοῦ προλόγῳ ὁ τοῦ Ἰπομνηματίου συγγραφεὺς καταδείκνυσι τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν σπάνιν τῶν περιγραφικῶν περιηγήσεων, ὅσας Μουσουλμάνοι ἐπεχείρησαν κατὰ τὸν Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνα καὶ ἐπιμένει εἰς τὴν ἀξίαν τῆς ἀφηγήσεως, ἧς περίληψιν ποιεῖται τῇ Ἀκαδημίᾳ. «Ἡ περιοδεία αὕτη, λέγει ὁ κ. Schefer, παρέχει ἡμῖν τὸν κρείττονα πίνκα τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Βρίθει λεπτομερειῶν, ἃς μάλιστα θ' ἀναζητήσῃ τις ἀλλαγῶν, παρέχει ἡμῖν τὰς ἀκριβεστέρως μαρτυρίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πόλεων, ὅσαι μετὰ τεσσαρακονταετίαν ἐμέλλον νὰ ὑποκύψωσιν ὑπὸ τοὺς Λατίνους, περὶ τῶν μνημείων τούτων, περὶ τῶν δημοσίων καταστημάτων, περὶ τοῦ ἐμπορίου αὐτῶν καὶ τῆς βιομηχανίας».

Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἀφηγήσεως ταύτης, συνταχθεὶς μετὰ μεγίστης προσοχῆς ὑπὸ τὸν τύπον ἐφημερίδος, Ἀθῶν-Μοσὶν-Νασιρ, υἱὸς τοῦ Χοσρόη, ἐγεννήθη ἐν Γοβαδίᾳ, χωρῶν τῶν περιχώρων τῆς Βάλιν ἢ Βλάχ, ἀρχαίων Βάκτρων, καὶ ἐγρημάτισεν ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς οικονομικῆς διοικήσεως τοῦ Χορασάν. Ὁ Νασιρ διέμενεν ἐν Μερβ-Ἐροῦδ, καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Ἰεμγὰν κατὰ τὸ 1088 ἔτος μετὰ Χριστόν.

Μετὰ μακρὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὁ κ. Schefer ποιεῖται περίληψιν τῶν μακρῶν περιηγήσεων, ἃς ὁ Νασιρ ἐπεχείρησε κατόπιν ὀνείρων, καθ' ἃ ἐφάνη αὐτῷ

πρόσωπόν τι διατάσσον αὐτῷ νὰ μεταβῇ εἰς Μάκκαν. Καὶ ὄντως μεταβαίνει ἐκεῖ δις, ἐπὶ πολὺ παρατείνων τὴν ὁδοπορίαν, πολλάκις μὲν ἐπὶ πολλὰς μῆνας, ἅπαξ δὲ ἐπὶ τὴν διετίαν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει διαμένων. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐξηγεῖ ἢ ἀκριβείαν τῶν περιγραφῶν αὐτοῦ. Πολλάκις καταμετρεῖ τὰς διαστάσεις τῶν μνημείων, ὅσα περιγράφει.

Διὰ τῆς λεπτομερείας δι' ἧς ὁ Νασιρ προβαίνει δανατὸν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ἐξήτει νὰ συντάξῃ Ὁδηγὸν διὰ τοὺς περιηγητὰς, ὡς πολλοὶ τοιοῦτοι ἐν ἀπάσαις ταῖς γλώσσαις δημοσιεύονται νῦν. Πανταχοῦ ὀνομάζει τοὺς κυριωτέρους λειτουργοὺς, σημειοῖ τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων καὶ αὐτῶν τῶν ἐνοικίων, ἀσχολεῖται περὶ τῶν τὰ μάλιστα διαφερόντων πραγμάτων, περιγράφει τὰ ἔθνη, ἀριθμεῖ τὰς ἑορτάς, ἐν αἷς παρῆστη, γνωρίζει τὴν δύναμιν τῶν κρατῶν ὅσα διέρχεται, καὶ δὲν λησμονεῖ τὰς παροδόσεις.

Αἱ πόλεις, ὧν ἡ περιγραφή φαίνεται παρέχουσα τὸ μέγιστον διάφορον, εἰσὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἡ Ἰερουσαλήμ, ἡ Μάκκα, τὸ ἀρχαῖον Κάϊρον, εἶτα ἡ Λάσσα ἐν Ἀραβίᾳ, ὅπου βλέπομεν εἶδος τι ὀλιγαρχικῆς δημοκρατίας, ἧς οἱ πολῖται περὶ τοὺς 1000 συμποσούμενοι, ὑπηρετοῦνται ὑπὸ 50,000 δούλων μαύρων ἀνηκόντων τῷ κράτει, εἶδος τι μουσουλμανικῆς ἰδανικότητος ἦττον εὐλαθεῦς, τέλος τὴν Βασσόραν ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἐν ᾗ διὰ τῆς ἀγορᾶς χρῶνται τραπεζιτικῶς γραμματίαις, καὶ φέγγουσι φάρσι ἐν εἶδει ὑαλίνων φανῶν ἐπὶ ξυλίνων πύργων.

Εἰσπαύρισις Κλοηκόντος. — Ἡ Αἰλλή ὑπέστη τὸ 1708 σπουδαίαν πολιορκίαν· ὁ Βουφλέρ, ὅστις διηύθυνε τὴν ἄμυναν, ὑπεσχέθη ἡμέραν τινὰ ἑκατὸν λουδοβίκια ἀμοιβῆν, εἰς τὸν ὅστις ἤθελε κατασκοπεύσει τὴν πρόσδον μιᾶς ὑπονόμου. Πέντε στρατιῶται ἀπελθόντες ὁ εἶς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὴν κατασκοπευσιν ταύτην δὲν ἐπανῆλθον. Νέος γρεναδιέρος, νεοσύλλεκτος, προσήνεχθη τότε, καὶ εἶτε ἐπιτηδεύτερος εἶτε εὐτυχέστερος ἐπανῆλθεν, ἀφοῦ λεπτομερῶς ἠρεύνησε τὰς ἐχθρικὰς ἐργασίας. Συνεπεία τῶν πληροφοριῶν αὐτῶν ὁ Βουφλέρ ποιησάμενος ἔξοδον ἐπήνεγκε μεγάλας ζημίας εἰς τοὺς πολιορκουμένους· τὸ ἑσπέρας ἐκάλεσεν ἐνώπιον τῆς φρουρᾶς, ὅπως τῷ ὄσσει τὴν ἀμοιβῆν, τὸν στρατιώτην, εἰς τὸν ὅσπον ὀφείλετο ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐξόδου. «Σὰς εὐχαριστῶ, πολὺ, στρατηγέ μου, εἶπεν ὁ γρεναδιέρος ἀρνούμενος τὴν ἀμοιβῆν, δὲν πηγαίνει τις ἐκεῖ διὰ χρήματα».

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/ΔΣ.